

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ
คุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตภาคเหนือตอนล่างของ
ประเทศไทย

The Study of the Relationship between the Understanding of Sufficiency
Economy Philosophy and Living Standard: The Case Study of Sufficiency
Economy Community in Lower Northern Region of Thailand

โดย

ดร. วรณกิตติ์ วรณศิลป์

ดร. นันทรัตน์ ตั้งวิฑูรธรรม

สนับสนุนโดย

สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต

2556

ชื่อเรื่อง: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิต:
กรณีศึกษาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย
ผู้วิจัย: วรณกิตติ์ วรณศิลป์
นันทรัตน์ ตั้งวิฑูรธรรม
ปีที่พิมพ์: 2556
แหล่งที่เก็บรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์:
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต
คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบจำลอง โลจิต
สถาบัน: มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สถานที่พิมพ์: มหาวิทยาลัยรังสิต
จำนวนหน้างานวิจัย 77 หน้า
ลิขสิทธิ์: มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการทดสอบว่าการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นหรือไม่เพียงใด โดยผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้เบื้องต้นว่า คราวเรือนที่มีความรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าคราวเรือนที่ไม่มีความรู้ดังกล่าว แบบสอบถามจำนวนหนึ่งได้ถูกส่งไปให้คราวเรือนที่อยู่ในชุมชนหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และที่อยู่นอกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ในแบบสอบถามนี้ ดัชนีชี้วัดได้ถูกออกแบบขึ้นเพื่อวัดระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของคราวเรือน ส่วนคุณภาพชีวิตนั้นจะใช้รายได้ของคราวเรือนเป็นตัวชี้วัดหลัก ข้อมูลที่ได้รับได้ถูกนำมาทดสอบเพื่อหาค่าสหสัมพันธ์ โดยใช้แบบจำลองเศรษฐกิจมิติโลจิต ผลการทดสอบปรากฏว่า ระดับการศึกษา ระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และเพศของหัวหน้าคราวเรือน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อรายได้ของคราวเรือน ส่วนตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ จำนวนสมาชิกในคราวเรือน สถานภาพการสมรสของหัวหน้าคราวเรือน และที่ตั้งของคราวเรือนว่าตั้งอยู่ในหมู่บ้านตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ ไม่มีอิทธิพลต่อระดับรายได้ของคราวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ

Title: The Study of the Relationship between the Understanding of Sufficiency Economy Philosophy and Living Standard: The Case Study of Sufficiency Economy Community in Lower Northern Region of Thailand

Researcher: Wanakiti Wanasilp
Nantarat Tangvitoontham

Institute: Rangsit University
Srinakharinwirot University

Year of Publication: 2013

Publisher: Rangsit University

Sources: Rangsit University Research Institute

No. of page: 77 pages

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy (SEP), Logit Model Copyright: Rangsit University

Abstract

The purpose of this research paper is to find the relationship between the understanding of “Sufficiency Economy Principles” (SEP) and the quality of life of the household. It is postulated that, the higher the level of the knowledge of SEP that the household has acquired, the better the quality of life of the household as measured by family’s income. A number of survey questionnaires have been sent out to families in rural areas in Northern part of Thailand. The sample families are from two types of village: one is under a SEP pilot project called “sufficiency economy village”, the other is not. The sampled data have been used to estimate the parameters of the logit model. The results indicate that, the level of education, knowledge of SEP and gender of the head of the household have significant influence on family’s income. Other variables, namely, number of members of the family, marital status of the respondent, and the location of the family (i.e., whether or not it is in the SEP village), however, have no significant relation with the family’s income.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต ผู้ให้ทุนสนับสนุน การทำวิจัย ขอขอบคุณคณะคณาจารย์ มหาวิทยาลัยรังสิต และคณะคณาจารย์ สาขา ศึกษาศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่กรุณาให้การสนับสนุนแก่ ผู้วิจัยในทุกๆด้าน ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของทั้งสองสถาบัน ที่คอยให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ทำให้ผู้วิจัยได้รับความสะดวกในการทำงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยชิ้นนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประชาชนจะได้เห็นประโยชน์ของแนวคิดนี้ และนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันและการ ประกอบอาชีพ เพื่อความก้าวหน้าในชีวิตและการพัฒนาประเทศในลักษณะที่ยั่งยืนต่อไป

นอกจากนั้น ผลงานวิจัยชิ้นนี้ ก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนใน วิชาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกระตุ้นความสนใจแก่นักศึกษา ให้มองเห็นความสำคัญของการ ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตจริง ว่าจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างไร เป็นรูปธรรม

วรรณกิตติ์ วรรณศิลป์
นันท์รัตน์ ตั้งวิฑูรธรรม

พฤษภาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	(1)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
สมมติฐานของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	5
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
ความหมายและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน	6
แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน	15
ดัชนีชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	25
กรอบแนวคิดในการศึกษา	25
วิธีการศึกษา	27
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	28
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	29
ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	30
การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	33
สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)	33
แบบจำลองเศรษฐมิติ	34
การวิเคราะห์ Marginal Effect ของตัวแปรอิสระ	35
การประมวลผล	36
การสร้างดัชนีวัดระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	41
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	43
สรุปผลการวิจัย	43
อภิปรายผล	44
ข้อเสนอแนะ	44
บรรณานุกรม	45
ภาคผนวก	
ก สรุปข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)	48
ข แบบสอบถาม (Questionnaires)	65
ค ประวัติผู้วิจัย	73

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในโลกปัจจุบันทำให้เกิดการแข่งขันรอบด้าน ประเทศไทยซึ่งถือเป็นประเทศเล็กจึงจำเป็นต้องยืนหยัดอยู่ในสังคมเศรษฐกิจโลกให้ได้อย่างเข้มแข็ง แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ทำให้เกิดคำถามมากมาย เช่น การพัฒนาที่เน้นการแสวงหาความมั่งคั่งให้กับประเทศแต่เพียงอย่างเดียวตามแนวทางของระบบทุนนิยมที่ประเทศไทยมีการดำเนินการและปฏิบัติมาโดยตลอดนั้นเป็นแนวทางที่ถูกต้องหรือไม่ ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเป็นดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาของประเทศจริงหรือไม่ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่ารายได้เฉลี่ยของประชากรที่ค่อนข้างต่ำ ทำให้ความไม่เพียงพอของอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย รวมถึงการรักษาโรค เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและเห็นโดยทั่วไป การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนการที่ประเทศต้องพึ่งพาการส่งออกมากเกินไป ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่สามารถเติบโตแบบยั่งยืนได้ ดังนั้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจควรมีการพัฒนาควบคู่กับปัจจัยอื่นๆด้วยหรือไม่ ซึ่งหลังจากนั้นก็ได้มีการพิจารณาหาแนวทางการพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้เกิดความสมดุลแบบยั่งยืน ทำให้แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนได้รับความสนใจมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มของนักเศรษฐศาสตร์ นักพัฒนา นักวางแผน นักการเมือง หรือบุคคลในสายอาชีพอื่นๆ

การพัฒนาแบบยั่งยืน คือการพัฒนาที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจเติบโตอย่างมั่นคงไม่แกว่งตัวตามตามภาวะเศรษฐกิจโลกที่ไม่แน่นอน สามารถตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ไปขัดขวางความสามารถของคนในรุ่นต่อไป โดยการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องสามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ได้ และต้องสามารถคงไว้ซึ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ มีการใช้ทรัพยากรในการผลิตโดยคำนึงถึงระบบนิเวศ มีระบบการบริหารที่ยืดหยุ่น โดยพิจารณาองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม และต้องมีการพัฒนาด้วยความสมดุลกันได้อย่างต่อเนื่อง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ในปี พ.ศ. 2542 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้มีพระราชดำรัสถึงเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ประชาชนชาวไทย ซึ่งแนวทางนี้ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเน้นว่าแนวทางนี้เป็นการแก้ไขเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากปัญหาต่างๆ และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในโลกขณะนี้ หลักปรัชญานี้มีความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหาและนักเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทยหลายท่านมีความเห็นว่า ปรัชญานี้เป็นแนวทางในการแก้ไขการล่มสลายของเศรษฐกิจและเป็นแนวทางเพื่อความยั่งยืนขององค์กรในประเทศไทย โดยเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีขอบเขตที่กว้างกว่าระบบทุนนิยมที่เน้นเฉพาะการพัฒนาด้านวัตถุ เพราะหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีขอบเขตรอบคลุมถึง มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านจิตใจ มิติด้านสังคม และมิติด้านวัฒนธรรม ซึ่งเน้นการดำเนินชีวิตเรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ยึดหลักทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี พอประมาณ และพอใจ ตลอดจนมีความเมตตาเอื้ออาทร ร่วมมือและช่วยเหลือ ไม่เอาเปรียบกัน ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งทางจิตใจ ทางสังคม ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทางเทคโนโลยี และทางเศรษฐกิจ เพื่อให้พ้นจากความยากจน และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพออยู่พอกิน

อย่างไรก็ดีแม้รัฐบาลไทยจะได้มีการเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแพร่หลาย แต่จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2554 พบว่า คราวเรือนในประเทศไทยในแต่ละปี ยังมีหนี้สินสูงมากเช่นกัน และยังไม่สามารถระบุทิศทางการพัฒนาของชุมชนต่างๆ ว่าเป็นไปแบบยั่งยืนหรือไม่ ถึงแม้การศึกษาต่างๆ ที่ผ่านมามีการวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่การศึกษาถึงระดับความยั่งยืน และระดับความความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาแบบยั่งยืน ของชุมชนต่างๆ ที่ได้นำหลัก "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในมิติต่างๆ ยังไม่ชัดเจน และยังขาดการวัดถึงความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละชุมชนอีกด้วย เพื่อเป็นการเน้นย้ำว่าชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความเข้าใจหลักปรัชญาจะมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสัดส่วนที่มากกว่าชุมชนทั่วไป การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การ

พัฒนาอย่างยั่งยืน และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพื่อใช้ในการตรวจสอบ และประเมินผลจากการพัฒนาของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เพราะจะทำให้ผู้กำหนดนโยบายทราบว่า การพัฒนาที่เกิดขึ้น มีประสิทธิภาพ ถูกต้องและเหมาะสมกับลักษณะของพื้นที่ และชุมชนนั้นๆ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาอย่างยั่งยืน และคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง (สาเหตุที่เลือกทำการศึกษาชุมชนในแถบนี้ ก็เนื่องจากประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ยากจนประการหนึ่ง เหมาะกับการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความยากจน อีกประการหนึ่งก็เนื่องด้วยเหตุผลเกี่ยวกับความสะดวกในการเก็บข้อมูล เนื่องจากผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับผู้คนและสภาพแวดล้อมในแถบนั้น)
- 1.2.2 เพื่อศึกษาถึงระดับการพัฒนาแบบยั่งยืนในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ในกลุ่มหมู่บ้านที่นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตในเขตภาคเหนือตอนล่าง
- 1.2.3 เพื่อศึกษาความแตกต่างของระดับการพัฒนาแบบยั่งยืนในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ในกลุ่มหมู่บ้านที่นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ และหมู่บ้านทั่วไปในเขตภาคเหนือตอนล่าง
- 1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อใช้ในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียง กับคุณภาพชีวิต โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ส่งไปให้ประชาชน

แบบสอบถามจะมีลักษณะเป็นการทดสอบความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งเก็บข้อมูลทางด้านส่วนตัว เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ คุณภาพชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถาม ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รายได้ครัวเรือนเป็นตัวแทนของคุณภาพชีวิต คือถ้ารายได้ครัวเรือนอยู่ในระดับสูง ก็จะถือว่าครัวเรือนนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี และถ้ารายได้ครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ ก็จะถือว่าครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี

ตัวแปรอธิบาย (Explanatory Variables) คือตัวแปรที่คาดว่าจะมีอิทธิพลทำให้รายได้ครัวเรือนสูงหรือต่ำ เช่น การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เพศของหัวหน้าครัวเรือน เป็นต้น สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้คะแนนความรู้ความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเก็บข้อมูลได้มาจากแบบสอบถาม เป็นตัวแปรอธิบายที่สำคัญตัวหนึ่งในสมการถดถอยที่ทำการศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย สมมติฐานที่เป็นจุดสนใจของงานวิจัยนี้คือ ความรู้ความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน จะมีผลทำให้คุณภาพชีวิตของครัวเรือนดีขึ้น นั่นคือ เราคาดหวังว่าผลคะแนนการทดสอบความรู้ของครัวเรือนเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง กับรายได้ครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์เป็นเชิงบวก

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลแบบปฐมภูมิที่รวบรวมจากการทำแบบสอบถาม และลงพื้นที่ในเขตในเขตภาคเหนือตอนล่างโดยจะลงพื้นที่ทั้งในหมู่บ้านต้นแบบที่ได้รื้อฟื้นนำหลัก "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และหมู่บ้านทั่วไป เพื่อทำการศึกษาร่วมเปรียบเทียบการพัฒนาในด้านต่างๆ ระหว่างหมู่บ้าน 2 ลักษณะดังกล่าว โดยทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งจะครอบคลุมถึงข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของระดับบุคคล ครัวเรือน และหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบถึงระดับความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และดัชนีที่สามารถชี้วัดการพัฒนาแบบยั่งยืนในเขตพื้นที่วิจัย โดยการวิเคราะห์จะแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ (socio-economic)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับคุณภาพชีวิต และการพัฒนาแบบยั่งยืน ของชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

1.5.2 ทราบถึงระดับการพัฒนาแบบยั่งยืนในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ในกลุ่มหมู่บ้านในเขตภาคเหนือตอนล่าง ที่นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต

1.6 ค่านิยมศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

เศรษฐกิจพอเพียง คือแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน หลักเศรษฐกิจพอเพียงในสาระสำคัญมีองค์ประกอบสำหรับการปฏิบัติคือ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และความมีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ปฏิบัติจะต้องมีความรู้และคุณธรรมเป็นหลักในการดำรงชีวิต

แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) คือแบบจำลองเศรษฐมิติ ที่ตัวแปรตาม (dependent Variable) มีลักษณะเป็นเชิงคุณภาพ (Qualitative) เช่น กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 หากเหตุการณ์ที่กำลังศึกษาเกิดขึ้น และมีค่าเท่ากับ 0 หากเหตุการณ์นั้นไม่เกิดขึ้น และค่าสัมประสิทธิ์ของสมการถดถอย (Regression Equation) ที่ประมาณการได้ ก็จะมีลักษณะเป็นความน่าจะเป็น ที่ตัวแปรอธิบายมีส่วนช่วยทำให้เกิดขึ้น

ทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.1.1 ความหมายและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ชาวไทย ตั้งแต่ก่อนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ โดยเน้นการพัฒนาตามหลักทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ (คณะกรรมการการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย, 2549)

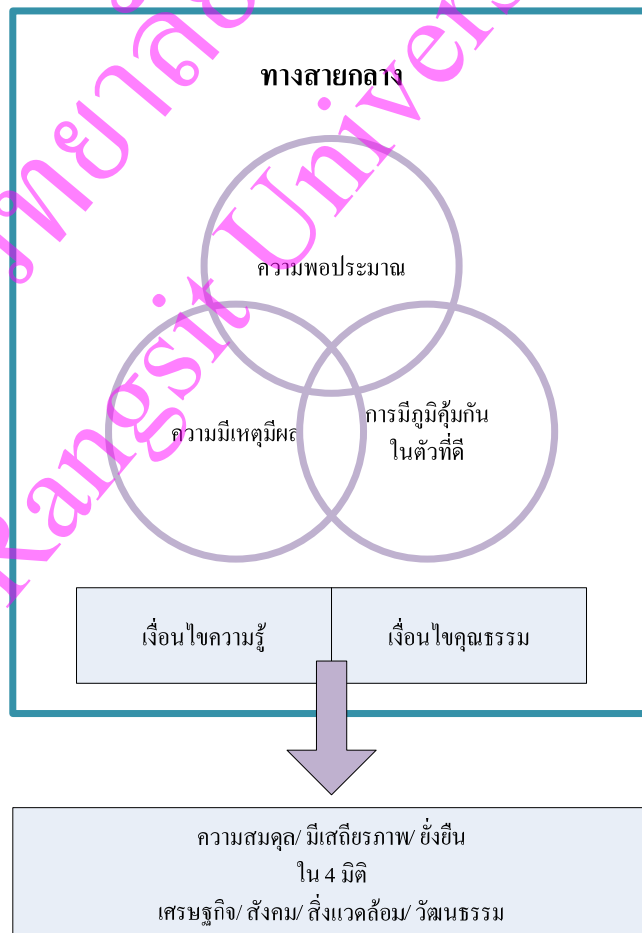
ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆมาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป (สมบัติ กุสุมาวดี, 2551: 86 – 88)

ความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น

1) ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดี (dynamic optimum) ที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป ขณะเดียวกันความพอดีนั้นก็จะต้องเป็นไปในลักษณะที่ไม่เบียดเบียน

ตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ รู้ว่าสิ่งใดควรจ่ายออกไป และสิ่งใดควรรักษาไว้ โดยใช้การประมาณ ทั้งประมาณตน และประมาณสถานการณ์ ประมาณตน ให้รู้ว่าตนเองต้องการอะไร มีความจำเป็นสำหรับตนมากแค่ไหน และในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ อยู่ต้องทำอะไรถึงจะพอเพียงกับตนเอง สถานการณ์รอบด้านในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการ ตัดสินใจถึงระดับความพอดีของบุคคล องค์กร หรือสังคม เพราะฉะนั้นถ้าหากถามว่าความ พอประมาณคือพอประมาณขนาดไหน ก็ต้องใช้การประมาณปัจจัยต่างๆรอบด้าน ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม เป็นเหตุผลให้ทราบถึง “ความพอประมาณ” ในระดับพอประมาณ นั้นๆ โดยสามารถทำได้ในมิติต่างๆของการกระทำ เช่น กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การผลิตและ การบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ เพื่อนำไปสู่ความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการ เปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 1 ภาพแสดงแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณ ในมิติต่างๆ นั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ (expected results) อย่างรอบคอบ โดยใช้ความเป็นกลาง ที่เที่ยงตรง ปราศจากอคติ เพราะการวิเคราะห์ห้วงวิจักษ์ใดๆที่ได้ชื่อว่ามีเหตุผลแล้วนั้น สำคัญอย่างยิ่งต้องใช้ความเป็นกลาง ความไม่มีอคติ แล้วจะสามารถพิจารณาเหตุผลได้รอบด้าน และมีการตัดสินใจอย่างรอบคอบที่สุด ความมีเหตุผล ความเป็นกลาง การปราศจากอคตินั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีคอยถ่วงน้ำหนัก ไม่ให้เอียงไปทางด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมถึงความเสี่ยงที่จะมีขึ้น

3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (Self-immunity) เพื่อเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต การกระทำที่จะสามารถเรียกได้ว่า “พอเพียง” (systematic and dynamic optimum) นั้น จึงไม่ใช่แค่จะคำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆด้วย หรืออีกนัยหนึ่งคือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน เราจะเห็นถึงการคล้องเกี่ยวกันอยู่ของทั้งสามห่วง กล่าวคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่สร้างให้เกิดภูมิคุ้มกัน ในขณะที่เดียวกันการมีภูมิคุ้มกันที่ดีก็เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ความพอประมาณ สามารถประมาณได้อย่างเหมาะสม เพราะไม่ประมาทมีการเตรียมพร้อมตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงต่างๆอยู่เสมอ เช่นเดียวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อย่างเช่น ความมีสติรู้และความสงบภายในใจอยู่เสมอ ก็ทำให้เกิดพุทธิปัญญา วิจักษ์ญาณ ในการพิจารณาปัจจัยต่างๆ เพื่อตัดสินใจระดับความพอเพียงได้ หลายครั้งที่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชดำรัสถึงความสามัคคี ให้ยึดเหนี่ยวไว้ในยามที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลง ความสามัคคี คือ ภูมิคุ้มกันหนึ่งที่จะช่วยให้รับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องมีเงื่อนไข 2 เงื่อนไข คือ อาศัยความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นเงื่อนไขที่ใช้ตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม เช่นกัน กล่าวคือ

4) เงื่อนไขความรู้ (Set of Knowledge) ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน ความรอบรู้ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การเรียนรู้ที่รอบด้าน คือ การเรียนรู้ตั้งแต่รู้เข้าใจและประยุกต์หรือบูรณาการ ใ้รู้ คือ รู้ในหลักวิชาตามที่ได้ศึกษามาเป็นอย่างดี จากนั้นจึงนำมาพิจารณาให้เกิดการเข้าใจ กลายเป็นความรู้ของตนเอง และนำไปปฏิบัติ

ประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ การปฏิบัติใช้ความรู้จนเกิดผล ก็เป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง เป็น การเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และจะเกิดเป็นองค์ความรู้ จึงถือว่าเป็นความรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นความรู้ที่เกิดจากเมื่อใช้การเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ก็ได้ความรู้จากการใช้นั้นๆ เงื่อนไข กรอบความรู้ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัย

4.1) ความรอบรู้ คือ มีความรู้ (Stock of All Relevant Knowledge) เกี่ยวกับวิชาการ ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการ นำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่าง ๆ กัน

4.2) ความรอบคอบ คือ ความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่างๆ เหล่านั้น มา พิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน (Connectivity of All Acquired Knowledge) ประกอบการ วางแผน ก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน

4.3) ความระมัดระวัง คือ ความมีสติในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่างๆ เหล่านั้น ไปใช้ในทางปฏิบัติ (Utilization of Knowledge at any Point of Time with Carefulness and Attentiveness) เพราะในความเป็นจริงแล้ว สถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น การนำ ความรู้และความรอบคอบมาใช้ จึงต้องอาศัยความระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไปด้วย

5) เงื่อนไขคุณธรรม (Ethical Qualifications) ประกอบด้วย ด้านจิตใจที่ตระหนักใน คุณธรรมและความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาและในระดับ ปฏิบัติรอบคอบในการดำเนินชีวิต และคุณธรรมต่าง ๆ ที่ช่วยกำกับกำกับการดำเนินชีวิตให้อยู่ใน ครอบครองที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ เป็นต้น ซึ่ง เป็นเงื่อนไขที่จะต้องเสริมสร้างให้มีควบคู่กันไป ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและการพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุก ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้อง เสริมสร้างใน 2 ด้าน ได้แก่

5.1) ด้านจิตใจ/ปัญญา โดยเน้นความรู้คู่คุณธรรม กล่าวคือ ตระหนักในคุณธรรม มีความ ซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม

5.2) ด้านการกระทำ หรือแนวทางการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร สติ ปัญญา และความรอบคอบ ทั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายที่เน้นเป็นพิเศษในการเสริมสร้าง

จุดเน้นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สมบัติ กุสุมาวดี, 2551: 88 – 90) มีดังนี้

1) เน้นให้คนเข้าใจหลักพื้นฐานทางสังคมว่า “ความเปลี่ยนแปลง” คือ ความจริงแท้ทางสังคม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจะลักษณะของสังคม ดังนั้น คนในสังคมจึงต้องรู้จักมองโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างเป็นระบบ และต้องไม่มองโลกอย่างหยุดนิ่งตายตัวต้องเข้าใจว่าทุกอย่างล้วนอยู่ภายใต้พลังพลวัตการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีตรรกะของเหตุและผลที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

2) เน้นการสร้างความพร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เมื่อมองโลกในเชิงพลวัตแล้ว คนก็จะต้องหันกลับมาถามทบทวนตนเองว่าเตรียมพร้อมตนเอง ครอบครัว ชุมชนองค์กร และประเทศชาติ ให้สามารถรองรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร หากพิจารณาจากคำนิยามข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ไม่ได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ประเด็นสำคัญกลับอยู่ที่ว่าจะปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสเหล่านั้นอย่างไร

3) เน้นการสร้างความสุข มั่นคง และความยั่งยืนระยะยาว กล่าวคือ ในการที่จะปรับตัวให้พร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลงได้ หลักสำคัญในการเตรียมความพร้อมนี้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะไม่มองเพียงการแก้ไขเฉพาะหน้า หรือการเอาตัวรอดในระยะสั้นๆ หรือการแก้ปัญหาให้แก่ตัวเองเอาตัวรอดได้ แต่ไปสร้างความเสียหายให้กับภาคส่วนอื่น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นเรื่องของการมองการณ์ไกล การเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งและการมีชีวิตที่ดีร่วมกันในระยะยาว

4) เน้นความพอดี พอประมาณ รู้จักตัวเอง รู้จักบริบท ในการที่จะทำให้สังคมชุมชนองค์กรมีความสุขยั่งยืนระยะยาว คนในสังคมจะต้อง “รู้เรา รู้เขา” คือ รู้จักตนเอง รู้จักรากเหง้า ประวัติศาสตร์ ศึกษากาย ความสามารถ จุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง และรู้จักวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน รวมทั้งรู้จักทำความเข้าใจสังคม/ชุมชน/องค์กรในส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อพิจารณา “ตัวเราและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง” อย่างรอบด้านแล้ว หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นให้เราได้รู้จัก “ความพอประมาณ” และ “ความพอดี” กล่าวคือ รู้จักประมาณและประเมินตนเองว่า “ความพอดี พอเหมาะ พอสมควร” สำหรับสังคม/ชุมชน/องค์กรของเราควรจะมีอยู่ ณ จุดใด สิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง คือ การทำอะไรที่สุดโäng์ทั้งในทางบวกและทางลบ เช่น การทำอะไรที่เกินความสามารถ เกินศักยภาพ และขีดรากเหง้าทางสังคม หรือการทำอะไรที่ต่ำกว่าความสามารถ ศักยภาพ และความเป็นจริงของตนเอง เป็นต้น

5) เน้นการมีความรู้ และความมีคุณธรรม คนที่จะรู้จักตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อมและรู้จักการประมาณตนเองนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีธรรมอยู่ในจิตใจ เงื่อนไขสำคัญที่หลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยึดถือว่าเป็นหัวใจสำคัญ คือ การที่คนในสังคม/ชุมชน/องค์กรจะต้องใช้ชีวิตและทำงานอยู่บนพื้นฐานของความรู้ การมีสติปัญญา และการหมั่นเรียนรู้ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มากกว่าการใช้แต่อารมณ์ ความรู้สึกและอคติใดๆ ในการตัดสินใจ รวมทั้งคนในสังคม/ชุมชน/องค์กรจะต้องมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของจิตใจ เช่น มีความ پاکเพียร อุทิศหาหะมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีสัมมาอาชีพะ มีธรรมะในจิตใจ มีความสามัคคี เป็นต้น

6) เน้นการพึ่งตนเอง การพึ่งพิงอิงกัน และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเป้าประสงค์สำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ ทำให้คน ครอบครัว ชุมชน องค์กรสังคม สามารถที่จะยืนหยัดบนขาของตนเอง แม้ “การพึ่งตนเองได้” คือ หัวใจสำคัญ แต่การพึ่งตนเองได้ มิได้หมายความว่า จะใช้ชีวิตแบบปัจเจกชนนิยม ตัวใครตัวมัน ตัดขาดความสัมพันธ์จากโลกภายนอก หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริม “การพึ่งตนเองแบบยั่งยืน” กล่าวคือการสร้างความสัมพันธ์ ร่วมมือ ช่วยเหลือ แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ส่งเสริมให้คนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว (Self – interest) เป็นที่ตั้ง แต่ให้คุณค่าอย่างยิ่งกับการสร้างวิสัยทัศน์และค่านิยมของคนให้รู้จักรับผิดชอบและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม (Collective – interest) เพราะประโยชน์ส่วนรวม คือ สิ่งที่จะสร้างความสงบ สันติ และความผาสุกของทุกคนในสังคมระยะยาว

2.1.2 ความหมายและแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เห็นอย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2526 เมื่อคณะกรรมการหรือสมัชชาสิ่งแวดล้อมของโลก (World Commission on Environment) และกรรมาธิการบริทแลนด์ (Brundtland Commission, WCED, 2530) ได้ให้ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อคนรุ่นต่อไป กล่าวคือ ผลของการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันจะต้องไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อคนรุ่นต่อไปในอนาคต

เนื่องจากทุกครั้งที่มีการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันต้องมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบในทางลบต่ออนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหา โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน หากมีความจำเป็นที่จะดำเนินการให้กระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในที่ไหนสักแห่ง ก็จะต้องเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมในที่อื่นๆ เป็นการชดเชยเพื่อให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมคงอยู่ได้ดังเดิม

การพัฒนาที่ยั่งยืน ยังหมายถึง การพัฒนาที่มีการคำนึงถึงความเสียหายของสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันปัญหาที่เกิดแก่สิ่งแวดล้อม หรือถ้าจำเป็นจะต้องเกิดความเสียหาย ก็จะต้องทำในขอบเขตที่เสียหายน้อยที่สุด การพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนี้ จึงเป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่มีการบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ที่อยู่ในขอบเขตการอำนวย ให้ศักยภาพที่ทรัพยากรนี้จะคืนสู่สภาพปกติได้อีกด้วย

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาสังคมโลกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เริ่มตั้งแต่สหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (human environment) ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไม่ใช่ใช้อย่างฟุ่มเฟือย ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 สหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาสิ่งแวดล้อมโลกและการพัฒนาของโลก (World Commission on Environment and Development หรือเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า Brundtland Commission โดยเรียกร้องให้ประชาชนทั่วโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติ รวมทั้งได้เสนอว่ามนุษยชาติสามารถที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นมาได้

การพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เมื่อสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development หรือ UNCED) หรือการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ซึ่งผลการประชุมนี้ ผู้แทนของ 178 ประเทศรวมทั้งไทยได้ร่วมลงนามรับรอง แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทของโลกที่ประเทศสมาชิกต้องตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญที่จะร่วมกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในโลก ประเทศไทยได้รับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ามา เช่น บรรจุแนวคิดนี้ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยไม่เพียงเน้น “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และเน้นชุมชนเข้มแข็งแล้ว ยังเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย

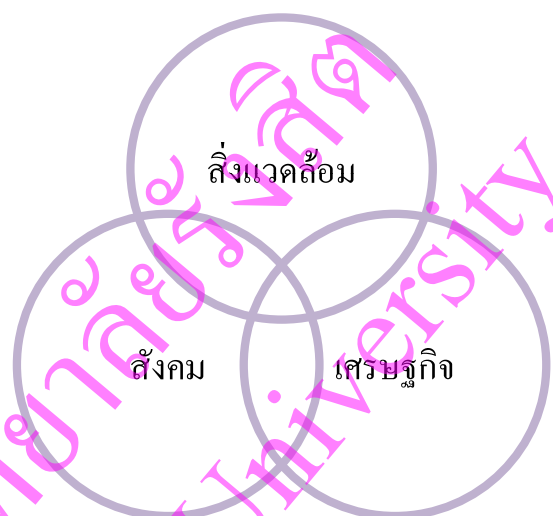
แนวความคิดของบาเบียร์

การพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของระบบ 3 ระบบด้วยกัน คือ ระบบทางชีววิทยา ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคม โดยที่แต่ละระบบสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายของตนเองได้ ทั้งนี้เป้าหมายของแต่ละระบบมีรายละเอียดดังนี้

1) เป้าหมายของระบบสิ่งแวดล้อมและทางชีววิทยา คือ การนำไปสู่ความหลากหลายทางพันธุกรรม ความสามารถในการกลับคืนสู่สมดุลในกรณีที่ถูกรบกวนหรือถูกใช้ไป และความสามารถในการให้ผลิตผลทางชีวภาพ

- 2) เป้าหมายของระบบเศรษฐกิจ คือ การนำไปสู่การได้รับความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้เกิดการเท่าเทียมกัน โดยมีสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น
- 3) เป้าหมายของระบบสังคม คือ การนำไปสู่ความหลากหลายในวัฒนธรรม มีสถาบันทางสังคมที่ยั่งยืนยาวนาน มีความเป็นธรรมทางสังคม และมีส่วนร่วมจากผู้คนต่างๆ ในสังคม

ภาพที่ 2 ภาพแสดงแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สำหรับประเทศไทย การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็น บูรณาการหรือผสมผสาน (integrated) เป็นองค์รวม (holistic) และมีดุลยภาพ (balance) หรือการพัฒนาที่มีกิจกรรมสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ขยายความได้ว่า หมายถึงการพัฒนาที่มีลักษณะผสมผสาน คือมีกิจกรรมพัฒนารวมทั้งมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่เป็นส่วนรวม และเมื่อใดที่กิจกรรมพัฒนานั้นส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือคุณภาพสิ่งแวดล้อมในใดที่หนึ่ง ก็จะต้องเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมในที่อื่นชดเชยเพื่อให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมในภาพรวมคงอยู่ได้ คำว่าการผสมผสาน ยังหมายความรวมไปถึงการผสมผสานแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ นิเวศวิทยา และสังคมวิทยา เข้ากับการปฏิบัติงานพัฒนาโดยควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือมุ่งตรงไปสู่จุดหมายเดียวกัน อันจะทำให้มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมอยู่ควบคู่กันไป โดยสันติสุขสงบและยั่งยืน

นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืน ยังหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมและสถาบันต่างๆ ทางสังคม เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ การศึกษา และการเมือง ในหลายมิติ รวมถึงตลอดถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทัศนคติ หรือระบบคุณค่า อันเป็นการเปลี่ยนแปลง

จากเชิงปริมาณไปสู่เชิงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น ปลอดภัยจากระบบผูกขาดทางเศรษฐกิจและการผูกขาดอำนาจทางการเมือง ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเอื้ออำนวยต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น การพัฒนาที่สามารถเพิ่มผลผลิตอย่างมีคุณภาพ หรือมีความสมดุลระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี พร้อมกับมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม และสร้างความเสมอภาคทางโอกาส

อย่างไรก็ดี ได้มีนักวิชาการไทยได้ให้ความหมาย และแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ว่า (ประเวศ วะสี, 2546: 2) เป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดดุลยภาพในทุกมิติ กล่าวคือทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จิตใจ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการบริหารจัดการที่ดี ที่มีพหุภาคีร่วมทุกชั้นตอนเป็นกลไกขับเคลื่อน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มี 4 ยุทธศาสตร์หลัก คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาทุนทางสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาเสริมให้การพัฒนามุ่งสู่ความยั่งยืนที่ชัดเจนขึ้น

พงษ์พิสิฐ วิเศษกุล (2546: 2) ได้บอกไว้ว่า กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการสร้างความเชื่อมโยง เหตุปัจจัย และแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย ความต้องการบริโภคสินค้าและบริการ ทำให้มนุษย์ต้องนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการผลิตเพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ ผลของค่านิยมที่ฟุ่มเฟือยและบริโภคนิยมที่ได้รับจากต่างประเทศ ผ่นวกกับการเคลื่อนย้ายทุนจากต่างประเทศเข้ามาใช้ทรัพยากรในประเทศไทยเป็นฐานการผลิต ยิ่งสร้างความเสื่อมโทรมให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันนำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคมไทย อย่างไรก็ตามกระแสความตื่นตัวทางด้านกรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากต่างประเทศ ก็ช่วยให้เกิดความตระหนักขึ้นในสังคมไทย อันนำมาซึ่งการแก้ไขกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้จึงเป็นที่มาของยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 กล่าวคือ ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และเพิ่มทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ยุทธศาสตร์การเพิ่มทุนทางสังคมและและเกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม ลดความขัดแย้งในสังคม และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตความรู้ และความคิดของคนไทย ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาและพึ่งตนเองของสังคม ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจนก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีมากเพียงใด ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็จะกลับคืนสู่สภาพสมดุลมากขึ้นเพียงนั้น ความหลากหลายทางชีวภาพที่ฟื้นคืนมา

การพัฒนาให้เกิดดุลยภาพทางเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแนวทางดังกล่าว จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ทำให้คนไทยอยู่ดีมีสุขตลอดไป สิ่งที่จะต้องทำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ต้องแปลง 4 ยุทธศาสตร์หลักไปสู่แผนปฏิบัติการและการ

ปฏิบัติ ทบทวนและแก้ไขนโยบายและกฎหมายที่เป็นอุปสรรค กำหนดดัชนีชี้วัด จัดระเบียบการบริหารจัดการ ประสานงาน และมีการประเมินผลโดยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้ง แลกเปลี่ยนผลการพัฒนาดังกล่าว และเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงสามารถทำได้สำเร็จได้

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคน ให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และคุณภาพ เป็น เงื่อนไขของความยั่งยืน ดังนั้น จุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ “การพัฒนาที่ทำให้เกิดคุณภาพของ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อ การอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป” ซึ่งแนวคิดนี้เหมือนกับแนวคิดแนวความคิดการพัฒนาอย่าง ยั่งยืนของบาเบียร์ กล่าวคือ เน้นการพัฒนาอย่างสมดุลใน 3 มิติ ได้แก่

- 1) มิติด้านเศรษฐกิจ ที่ทำให้เกิดคุณภาพของการพัฒนา คือ เศรษฐกิจที่มีรากฐาน มั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขัน และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวคิดหลัก
- 2) มิติด้านสังคม ให้รวมหมายถึง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระเบียบ วิถีชีวิตของสังคมที่ทำให้มนุษย์ปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ได้โดยไม่ ทำลาย สิ่งแวดล้อม และให้รวมถึง ศาสนธรรม ซึ่งเป็นระเบียบจิตใจของคนในสังคม ที่ทำให้สังคม อยู่ได้โดยสงบสุข
- 3) มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทรัพยากรของประเทศ ทั้ง ที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ ได้ เช่น น้ำและฝูงปลาในทะเล และที่ไม่สามารถหมุนเวียน กลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น แก๊สธรรมชาติและถ่านหิน และทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต เกี่ยว โยงสัมพันธ์กันเป็นระบบนิเวศน์ ที่สามารถให้คุณค่าและให้โทษต่อมนุษย์ได้ ขึ้นกับความสมดุลหรือไม่สมดุลของระบบนิเวศ

2.2 แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2.1 แนวคิดความสมดุลในเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอเพียง การพอดี ความพอประมาณ หรือ มัชฌิมาปฏิปทา การเดินทางสายกลาง ซึ่งหลายท่านใช้ต่างกันแต่มุ่งไปในความหมายเดียว โดย กล่าวเป็นประเด็นหลักๆ ของความพอดี ได้แก่

1) พอดีด้านจิตใจ หากทุกคนมีจิตใจที่เข้มแข็ง สำนึกดีต่อผลประโยชน์โดยส่วนรวม สำนึกต่อ ความเป็นมนุษย์ที่อยู่ร่วมบนผืนแผ่นดินเดียวกัน ก็จะนำไปสู่ความยั่งยืนร่วมกันได้

2) พอดีด้านสังคมวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าสังคมหรือวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติจะต่างกันไปก็ตาม หากแต่ต่างคนต่างดูแลและอนุรักษ์ รวมถึงการผนึกกำลังเกื้อกูลต่อกันในสังคม และวัฒนธรรม ภาพที่แตกต่างกันก็สามารถสร้างความงดงามให้แก่สังคมและวัฒนธรรมได้โดยยั่งยืน

3) พอดีด้านทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความไม่พอดีในทรัพยากรธรรมชาติ ก็จะนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยน ทำให้เกิดภัยธรรมชาติที่เคยปรากฏมาแล้ว

4) พอดีด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตน

ความพอดีจึงเป็นกุญแจไปสู่ความสำเร็จ ทะลุเป้าพอดีและได้ ประโยชน์สูงสุด ความพอดีจึงเป็นภารกิจที่ประณีตละเอียดอ่อน ต้องใช้สติที่สมบูรณ์ ปัญญาที่แจ่มใส จึงจะบริหารให้เกิดความพอดีได้ ดังนั้นสังคมที่พอเพียง คือสังคมที่สามารถสร้างความสมดุลได้ สังคมที่พอเพียง คือสังคมที่พึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง รวมกันเป็นกลุ่ม เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาส ประหยัด อดออม และแบ่งปัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงความสมดุลจึงสามารถจำแนกได้เป็นความสมดุลในมิติต่างๆ ดังนี้

1) สมดุลทางด้านเศรษฐกิจ ในระดับบุคคล หมายถึงการดำรงชีวิตโดยมีรายได้สมดุลกับ รายจ่าย และการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เป็นเครื่องมือเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นใช้ชีวิตอย่างพอเพียงและสมดุล ความสมดุลด้านเศรษฐกิจ ยังรวมถึงการใช้จ่ายอย่างเพียงพอ คือ ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้น เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

2) สมดุลทางด้านสังคม คือ การรู้จักสามัคคี ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ทุกคนช่วยเหลือกัน แบ่งปันกันทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความรู้ ความสมดุลทางสังคมต้องเริ่มจากการให้ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ช่วยเหลือ มีน้ำใจ แบ่งปัน

3) สมดุลด้านสิ่งแวดล้อม คือ การจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติให้สามารถำใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เช่น ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ต้องเห็นความจำเป็นของการอยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล ไม่ทำร้าย ไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียน

4) สมดุลด้านวัฒนธรรม คือ การปลูกฝังเด็กและเยาวชนไทยให้เห็นคุณค่าในความเป็นไทยเอกลักษณ์ไทย เห็นประโยชน์และคุณค่าของ ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ที่สืบทอดต่อกันมา การเสริมสร้างความพอเพียงทางวัฒนธรรม จะเป็นเสมือน

ภูมิคุ้มกัน ทางวัฒนธรรม ที่จะทำให้เด็กไทย คนไทย มีจุดยืนในชีวิต มีหลักคิด หลักปฏิบัติที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และพัฒนาตนเอง มีความแกร่งในความเป็นไทย เข้าใจในความเป็นสากล

2.2.2 แนวคิดความยั่งยืนในเศรษฐกิจพอเพียง

ความยั่งยืน หมายถึง การดำรงอยู่และสามารถสร้างประโยชน์ หรือสืบทอดต่อไปได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้ การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นตัวสร้างความสมดุลให้การดำเนินชีวิตอยู่ในเส้นทางสายกลาง มุ่งความพอเพียงและความยั่งยืนดังนั้นแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นทิศทางเดียวกับการสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในสังคม และชุมชน วัลลภ พรหมทอง, ๒๕๔๔ ได้กล่าวไว้ว่า สามารถสร้างความยั่งยืนได้โดย

1) สร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้การเรียนรู้เกิดจาก การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจากผู้เชี่ยวชาญ หรือการเรียนรู้จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร

2) สร้างสังคมที่มีคุณภาพและผสมผสานวัฒนธรรมการพัฒนาสังคม ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใดๆ เช่น การมีระบบโทรคมนาคมที่ดี มีอุปกรณ์โทรคมนาคมที่ดี เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมให้มีคุณภาพ แต่ภายใต้การพัฒนานั้น ควรผสมผสานลักษณะเฉพาะดั้งเดิมของสังคมท้องถิ่นและความหลากหลายของสังคมมนุษย์ อันเป็นสิ่งที่ดีที่ควรอนุรักษ์ เช่น การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น การกระทำเช่นนี้ จะก่อให้เกิดสังคมที่ยั่งยืนและพอเพียง

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงความเชื่อมโยงของทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้มากมาย กล่าวคือ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง เป็นทฤษฎีที่มุ่งสู่ความพอเพียงทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ ปัญญา และระบบการศึกษาที่สร้างปัญญาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสังคมที่พออยู่พอกินและมีไมตรีจิตต่อกัน และมุ่งสู่การพึ่งตนเอง ความเพียรอันบริสุทธิ์การอนุรักษ์และเพิ่มพูนทรัพยากรธรรมชาติ ทฤษฎีนี้จึงเหมาะสมกับการนำมาสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนนั่นเอง

เศรษฐกิจที่พอเพียงจะช่วยสร้างศักยภาพในการแข่งขันจากเศรษฐกิจฐานราก ทรัพยากร และทุนทางสังคม โดย การสร้างศักยภาพในการแข่งขันจะต้องมีการเชื่อมโยงให้เป็นเอกภาพระหว่างนโยบายและการดำเนินการตามนโยบาย โดยทั้งนี้จะต้องผ่านกระบวนการสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การสร้างเศรษฐกิจฐานรากจะต้องสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกพื้นที่ มีการจัดการโดยท้องถิ่น มีความชัดเจนเรื่องสิทธิชุมชน และมีการสนับสนุนจากทุกหน่วยงาน และการอนุรักษ์และเพิ่มทรัพยากรจะต้องมีการตั้งเป้าหมาย มีกระบวนการทางนโยบายและกฎหมายที่เอื้อ และมีดัชนีชี้วัดที่ชัดเจน

2.3 ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการสำรวจสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนหรือชุมชน ว่ามีความแตกต่างอย่างไรระหว่างชุมชนที่นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตและการทำงาน กับชุมชนที่ไม่ได้นำหลักปรัชญานี้มาใช้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องใช้ดัชนีและตัวชี้วัดที่สามารถบ่งชี้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างถูกต้อง เพื่อสะท้อนความเป็นจริง และสอดคล้องกับทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับในทางวิชาการ ดังนั้นในส่วนนี้จึงขอกล่าวถึงดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศต่างๆ เพื่อสามารถนำมาเป็นข้อมูลหลักในการพัฒนาดัชนี และตัวบ่งชี้การพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม

กรรมาธิการบรันด์แลนด์ (Brundtland Commission, WCED, 1987) ได้นิยามการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ประกอบด้วย 3 มิติ คือ

1. มิติสภาพทรัพยากร เพื่อคงมีทรัพยากรเหลือไว้ให้คนรุ่นหลังใช้
2. มิติสภาวะแวดล้อมและนิเวศน์ เพื่อสามารถอยู่ได้ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่สะอาดและสุขอนามัยที่ดี ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต
3. มิติคุณภาพชีวิต เพื่อให้มีความเป็นอยู่ดี ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ต่อมา Van de Kerk และ Mannel (2008) ได้เพิ่มมิติจาก 3 มิติเป็น 5 มิติ ได้แก่

1. มิติการพัฒนาบุคลากร (Personal Development)
2. มิติสภาวะแวดล้อมที่มีคุณภาพ (Quality Environment)
3. มิติสังคมที่มีความสมดุลที่ดี (Well-balanced Society)
4. มิติการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Sustainable Use of Resources)
5. มิติโลกที่ยั่งยืน (Sustainable World)

Department for Environment, Food and Rural Affairs (DEFRA) ของประเทศอังกฤษ ได้พัฒนาดัชนีการพัฒนายั่งยืนขึ้นในปี พ.ศ. 2542 โดยดัชนีการพัฒนายั่งยืนมี 4 มิติ คือ

1. มิติการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Sustainable Consumption and Production: SCP)
2. มิติการเปลี่ยนแปลงสภาพบรรยากาศและพลังงาน (Climate Change and Energy: CCE)
3. มิติการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและการเสริมสร้างให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น (Natural Resource Protect and Enhancing the Environment NRP)

4. มติการสร้างชุมชนที่ยั่งยืนและโลกที่มีความเป็นธรรมมากขึ้น (Creating Sustainable Communities and a Fairer World: CSC)

National Round Table on the Environment and the Economy (NRTEE) ของประเทศแคนาดา ได้พัฒนาดัชนี พัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นในปี พ.ศ. 2003 โดยมีการให้ความเห็นไว้ว่า ถ้าต้องการให้คนในรุ่นต่อไปสามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างเหมาะสม มติเหล่านี้ต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้ และควรได้รับสิทธิ์หรือโอกาสในการใช้อย่างสม่ำเสมอ โดยดัชนีการพัฒนายั่งยืนมี 4 มิติ คือ

1. ทุนด้านการผลิต รวมถึงอุปกรณ์ อาคาร เครื่องจักรและโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ดัชนีการผลิตสินค้าที่ให้ประโยชน์ให้กับเจ้าของของพวกเขาในช่วงเวลาโดยช่วยในการผลิตสินค้าและบริการอื่นๆ

2. ทุนทางธรรมชาติ ซึ่งมีประโยชน์ตรงที่ทำให้เรามีพื้นที่ที่จะมีชีวิตอยู่ ให้อัตนุคิบัติที่จะใช้ ในกระบวนการผลิต และทำความสะอาดสภาพแวดล้อม ระบบสิ่งแวดล้อมให้วัศคุธรรมชาติและบริการต่างๆ มาก ซึ่งจำเป็นต้องใช้วัตคุคิบัติและบริการนี้ เพื่อรักษากิจกรรมทางเศรษฐกิจไว้ ดังนั้น ทุนทางธรรมชาติจึงมีความสำคัญในแง่เป็นสินทรัพย์ที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอด

3. ทุนมนุษย์ มีความสำคัญในแง่ของการให้อรรถคิความรู้และความสามารถ ไม่ว่าจะเป็ความรู้อั ทักษะ สมรรถนะและคุณสมบัติอื่น ๆ ในตัวบุคคล จะสามารถสร้างทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจและสังคมที่ดี นิยามของทุนมนุษย์นี้สามารถขยายนอกเหนือจากสินทรัพย์ทุนอื่นๆ เพราะสามารถเชื่อมโยงโดยตรงกับผลผลิต

4. ทุนทางสังคม เป็นปัจจัยที่พูดถึงการเอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ ซึ่งจำเป็นสำหรับสังคมที่มีสุขภาพดี ทุนทางสังคมเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการวัคคุคุณภาพชีวิตจำนวนมาก

สำหรับประเทศไทยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีการพัฒนาดัชนีวัคคุการพัฒนอย่งยั่งยืนในด้านมหภาค โดยได้ใช้ 3 มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ดัชนีทั้งหมด 10 ตัว เป็นกรอบในการพัฒนาตัววัคคุการพัฒนอย่งยั่งยืนทั้งหมด 38 ตัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, 2548) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มิติเศรษฐกิจ มีดัชนี 3 ตัว คือ

1.1 ดัชนีการพัฒนอย่งมีคุณภาพ ประกอบด้วย ตัววัคคุ 5 ตัว

1.1.1 ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมรายสาขา

1.1.2 การใช้พลังงานต่อ GDP

- 1.1.3 การใช้พลังงานหมุนเวียน
- 1.1.4 ปริมาณของเสียที่ถูกนำกลับมาใช้ใหม่
- 1.1.5 องค์กรที่มีระบบจัดการสิ่งแวดล้อม/ฉลากสีเขียว
- 1.2 ดัชนีการพัฒนามีเสถียรภาพ ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 4 ตัว
  - 1.2.1 อัตราการว่างงาน
  - 1.2.2 ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP
  - 1.2.3 หนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อเงินสำรองระหว่างประเทศ
  - 1.2.4 หนี้สาธารณะต่อ GDP
- 1.3 ดัชนีการกระจายรายได้ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 2 ตัว คือ
  - 1.3.1 สัดส่วนคนยากจนด้านรายได้
  - 1.3.2 ช่องว่างของรายได้
2. มิติสังคม มีดัชนี 4 ตัว สำหรับวัดคุณภาพชีวิต
  - 2.1 การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวบนสังคมฐานความรู้
    - 2.1.1 จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชาชน
    - 2.1.2 ผลคะแนนการทดสอบ 4 วิชาหลัก
    - 2.1.3 การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
  - 2.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำรงชีวิต
    - 2.2.1 อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด
    - 2.2.2 อัตราการป่วยและสัดส่วนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ
    - 2.2.3 ความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินจากภัยพิบัติ
    - 2.2.4 สัดส่วนคดีอาชญากรรมและคดีอาชญากรรมต่อประชากร
  - 2.3 การสร้างค่านิยม ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ให้มีภูมิคุ้มกันของสังคม
    - 2.3.1 ตัวชี้วัดด้านวัฒนธรรม
  - 2.4 การสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม
    - 2.4.1 การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาครัฐ
    - 2.4.2 สัดส่วนประชากรที่มีน้ำสะอาดดื่ม
    - 2.4.3 สัดส่วนของหญิงและชายที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น
    - 2.4.4 ดัชนีชี้วัดการคอร์รัปชัน
3. มิติสิ่งแวดล้อม มีดัชนี 3 ตัว สำหรับวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อม
  - 3.1 การสงวนรักษา

- 3.1.1 สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ
- 3.1.2 สัดส่วนของพื้นที่ป่าชายเลน
- 3.1.3 ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล
- 3.1.4 ถิ่นที่อยู่อาศัยสำคัญ
- 3.1.5 น้ำผิวดินและน้ำใต้ดินที่ใช้ต่อปริมาณน้ำใช้ในการอุปโภคและบริโภค
- 3.2 การมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี
  - 3.2.1 แหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี
  - 3.2.2 พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตร
  - 3.2.3 คุณภาพอากาศในเมืองหลักที่เกินค่ามาตรฐาน
  - 3.2.4 ของเสียอันตรายที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้อง
  - 3.2.5 การใช้สารเคมีทางการเกษตร
- 3.3 การมีส่วนร่วมและการกระจายการใช้ทรัพยากร
  - 3.3.1 โครงการสาธารณะที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
  - 3.3.2 การปล่อยก๊าซเรือนกระจก
  - 3.3.3 การใช้สารทำลายโอโซน

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพื้นที่ของประเทศไทยโดยใช้ฐานข้อมูล GIS ของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยกล่าวไว้ใน สมบัติ อยู่เมือง (2546: 3) ได้สรุปไว้ว่า ในการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพื้นที่ของประเทศไทย จึงใช้ฐานข้อมูล GIS กำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ทั้งทางด้านอัตราการเจริญเติบโตและการกระจายรายได้ ด้านสังคม ทั้งทางด้านการพัฒนาคนและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งความสมบูรณ์ของดิน น้ำ อากาศ ความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากร พร้อมทั้งจัดทำดัชนีรวม (Composite Index) จากตัวชี้วัดดังกล่าวไว้ด้วย โดยทั้งนี้ได้มีการนำข้อมูลมาเชื่อมโยงและวิเคราะห์ เพื่อวางแผนและกำหนดนโยบายอย่างเป็นระบบมีความเป็นพลวัต เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศีลวัต ศรีสวัสดิ์ (2552) ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่มิถุนมิลาเนาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 400 ราย ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน

พ.ศ. 2552 โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว สถานะของการอยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ระดับการศึกษา พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ทำงาน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การออมเงิน และการบริจาคทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ เพศ ถิ่นที่กำเนิด ถิ่นที่เติบโต ศาสนา ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับการอบรมความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาระหนี้สิน สถานภาพทางสังคม ประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และการอาศัยในชุมชนที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

สิทธิเดช นิลสัมฤทธิ์ นายมนตรี เกิดมีมูล (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องการดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต. ในจังหวัดที่เป็นตัวอย่าง 10 จังหวัดใน 4 ภาค และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคละ 2 จังหวัด คือ ปทุมธานี สมุทรสาคร ชัยนาท ตราด สุโขทัย เชียงใหม่ นครราชสีมา ยโสธร ชุมพร และ นครศรีธรรมราช ช่วงเวลาเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2548 สรุปได้ว่า ในการดำเนินชีวิตของตัวอย่างที่เป็นประชาชนในเขตพื้นที่ อบต. ตามแนวทางในระบบเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องของความสามารถในการพึ่งตนเองใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ ตัวอย่างมีความสามารถอย่างเพียงพอครบทุกด้าน แม้ว่าจะอยู่ในระดับไม่สูงมากนัก ถือได้ว่าตัวอย่างมีจิตสำนึกในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากพอสมควร และในการดำเนินชีวิตของตัวอย่างที่สอดคล้องกับแนวทางปรัชญาของระบบเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 71.6 ของตัวอย่างที่เห็นว่าการดำเนินชีวิตของตนเองสอดคล้องค่อนข้างมากถึงมากกับแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ มีตัวอย่างร้อยละ 88.6 ที่รับรู้/รับทราบเกี่ยวกับแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยส่วนใหญ่รับรู้/รับทราบจากสื่อโทรทัศน์และวิทยุมากกว่าจากหน่วยงานราชการหรือจาก อบต. หลักการที่สำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ตัวอย่างรับรู้/รับทราบมากที่สุด (ร้อยละ 75.3-85.7) มี 4 หัวข้อ คือ 1) เศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการมุ่งลดรายจ่ายเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ 2) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ 3) เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำรงชีวิตโดยยึดสาย

กลางอยู่ได้ตามฐานะ ไม่เคียดแค้นและมีอิสรภาพ และ 4) การปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การยึดความประหยัด ประกอบอาชีพโดยสุจริต และละเลิกแก่งแย่งผลประโยชน์

ฉัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม (2550) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และความสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยทำการสุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผลของการประมวลผลพบว่า จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 100 ราย เป็นเพศชาย 52 ราย และเพศหญิง 48 ราย ตัวอย่างทั้ง 100 รายทราบว่า ผู้คิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิ โดยส่วนมากรับรู้แหล่งข้อมูลเศรษฐกิจพอเพียงจากโทรทัศน์ ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 68 ของประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ด้านการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต จากผลการศึกษาพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต จำนวน 91 ราย ไม่ทราบและไม่ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตจำนวน 9 ราย ซึ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน รองลงมาคือ ใช้ในการศึกษาเล่าเรียน และนำไปใช้ในกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ตามลำดับ

ธัญจลอร่า รุ่งวิบูลย์ (2012) พยายามที่สร้างแนวคิดแบบบูรณาการระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ แนวคิดของ ความสุขมวลรวมแห่งชาติ โดยให้เป็นคุณแก่สำคัญในการสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อส่งเสริมความสมดุลระหว่าง เศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม พบว่ามีความสอดคล้องระหว่างตัวแปรต่างๆ ของความสุขมวลรวม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผ่านปัจจัย กระบวนการ ความสมเหตุสมผล และ สร้างภูมิคุ้มกัน และยังพบว่าตัวชี้วัดความสุขเป็นเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกด้วย

วีรศักดิ์ สมณานะ (2012) ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับคุณธรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เหมาะสมกับการจัดการ ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ผลงานวิจัยพบว่าความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเพิ่มควมมีคุณธรรมขององค์กรเหล่านี้เมื่อพวกเขานำไปใช้เพื่อการจัดการในองค์กร เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณในการประเมินผลความสำเร็จของการเพิ่มควมมีคุณธรรม จาก 27 อบต. ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ Limited Dependent Variable Model (LIMDEP) ผล การวิจัย พบว่า ความขยัน และความไม่โลภ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดของศีลธรรมอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการขององค์กร การที่มีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถเพิ่มควมมีคุณธรรม 36.01 % สิ่งเหล่านี้เป็นแสดงให้เห็นว่าศีลธรรมที่อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถ

นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของ อบต. ได้เป็นอย่างดี และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการ
พัฒนาทางการเมือง และการกระจายอำนาจในประเทศและการปกครองระบอบประชาธิปไตย

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ได้ทำวิจัยในหัวข้อเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน และคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทย การศึกษานี้ได้ศึกษาถึงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในวิถีประจำวันของชุมชน และวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งทำการเปรียบเทียบถึงพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ทั้งสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชนอื่นๆ เพื่อวิเคราะห์ถึงความแตกต่างของการพัฒนาในด้านต่างๆ ระหว่างชุมชนทั้งสองลักษณะ ว่ามีลักษณะการพัฒนาเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

ในส่วนนี้จึงขอนำเสนอในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา
- 3.2 วิธีการศึกษา
- 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

3.1.1 ตัวแปร

ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยแสดงตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังต่อไปนี้

3.1.1.1 ตัวแปรอิสระ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาอย่างยั่งยืน และคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล

2) การทดสอบความรู้ความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินชีวิต

3.1.1.2 ตัวแปรตาม

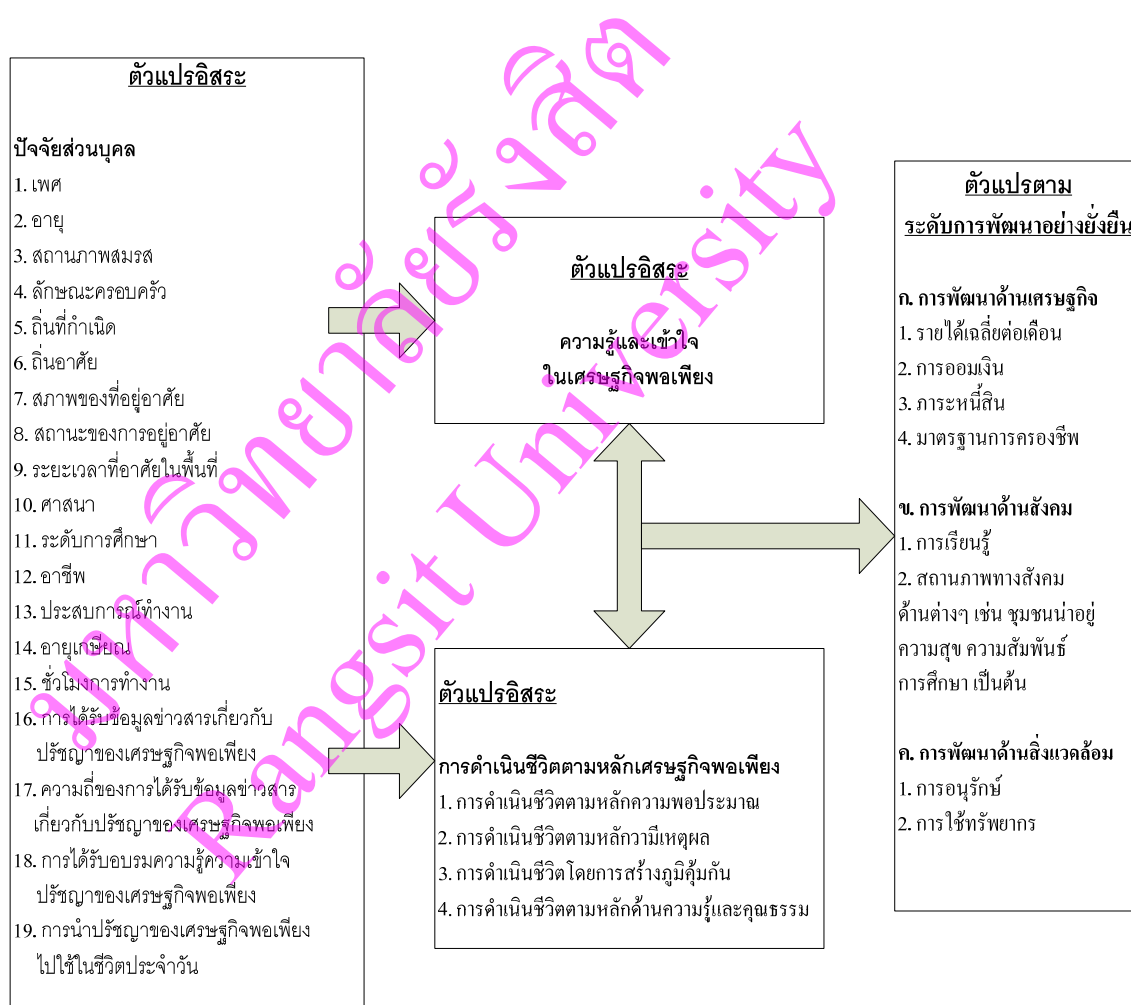
ในบทที่ 2 ได้กล่าวถึงตัวอย่างของดัชนีและตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านต่างๆไว้ ซึ่งสังเกตได้ว่าการวัดคุณภาพชีวิตนี้แตกต่างกันในแต่ละประเทศ มีการพัฒนาไว้ใช้ในแต่ละองค์กรตามความคิดเห็น และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน โดยไม่มีแบบแผนที่ตายตัวชัดเจน สำหรับการจัดทำงานวิจัยเรื่องที่น่าเสนอขอทุนจากสถาบันวิจัยนี้ จะใช้รายได้เป็นตัวแทนวัดระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนเป็นสำคัญ

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

3.1.2 กรอบแนวคิดทางการศึกษา

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาอย่างยั่งยืน และคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทย

3.2 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทยเป็นการศึกษาแบบสำรวจจากตัวอย่าง (Sample Survey Research) การศึกษาได้แบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

3.2.1 การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การศึกษาค้นคว้า รวบรวมแนวความคิดและข้อมูลต่าง ๆ จากหนังสือ ตำรา บันทึกร อินเทอร์เน็ต สิ่งตีพิมพ์ บทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ และเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดประเด็นปัญหา วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม ข้อคำถามในแบบสอบถาม รวมถึงใช้เป็นแหล่งอ้างอิงเพื่อเขียนรายงาน และสรุปรายงานการวิจัย

3.2.2 การศึกษาจากภาคสนาม (Field Study)

การใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนของประชากร ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประชากรที่ต้องการศึกษา คือ ประชาชนในชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และชุมชนทั่วไปในเขตจังหวัดอุดรดิตถ์ แพร่ พิชญ์โลก จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ และสรุปผลการดำเนินการวิจัย

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling)¹ ตัวอย่างที่สุ่มเพื่อใช้ในการศึกษานี้จะมีสุ่มจากกลุ่มจังหวัด การแบ่งกลุ่มจังหวัดจะแบ่งตามลักษณะเกณฑ์รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนของจังหวัด และลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัด โดยในการศึกษานี้ทำการศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างโดยมีทั้งหมด 9 จังหวัด แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มจังหวัดที่รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของภาค ได้แก่ กำแพงเพชร อุดรดิตถ์ อุทัยธานี พิจิตร นครสวรรค์ พิชญ์โลก เพชรบูรณ์ กลุ่มที่ 2 คือ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของภาค ได้แก่ ตาก สุโขทัย ซึ่งแสดงให้เห็นในตารางที่ 1 ต่อจากนั้นจะมีการจัดทำรายชื่อของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดต่างๆ เพื่อทำการเลือกตำบล และหมู่บ้านตัวอย่างเพื่อลงพื้นที่ทำแบบสอบถามต่อไป

¹ เป็นการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบแบ่งประชากรออกเป็นพวกหรือชั้น (Stratum) ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยให้มีลักษณะภายในคล้ายกันหรือเป็นอันคล้ายกัน (Homogeneous) มากที่สุด แต่จะแตกต่างกันระหว่างชั้น จากนั้นจึงทำการสุ่มจากแต่ละชั้นขึ้นมาทำการศึกษา โดยใช้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สุ่มขึ้นมาเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งกลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย
ตามลักษณะภูมิศาสตร์และรายได้

	ภาคเหนือตอนล่าง
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยสูงกว่า รายได้เฉลี่ยของภาค	กำแพงเพชร อุตรดิตถ์ อุทัยธานี พิจิตร นครสวรรค์ พิษณุโลก เพชรบูรณ์
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่ำกว่า รายได้เฉลี่ยของภาค	ตาก สุโขทัย

จากตารางที่ 1 แสดงการแบ่งกลุ่มจังหวัดในภาคเหนือของประเทศไทยออกเป็น 2 กลุ่ม โดยการศึกษานี้จะสุ่ม 3 จังหวัด โดยเป็นจังหวัดที่เป็นตัวแทนของกลุ่มแรกคือกลุ่มจังหวัดที่รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของภาค 2 จังหวัด และตัวแทนของกลุ่มที่ 2 คือ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของภาค 1 จังหวัด จากนั้นจะสุ่ม 1 หมู่บ้านจากชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมดของแต่ละจังหวัด และ 1 หมู่บ้านจากชุมชนทั่วไปของแต่ละจังหวัด ดังนั้นจะได้ตัวอย่างทั้งหมด 6 หมู่บ้าน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 67 คนต่อหมู่บ้าน จะทำให้ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 402 ตัวอย่าง

3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ปลายปิดและปลายเปิด เพื่อสอบถามข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับหัวข้อวิจัยเรื่อง ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชากรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านทั่วไป โดยแบบสอบถามได้สร้างจากความหมายและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ และแนวคิดพุทธธรรมกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการสร้างปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาคำนวณหาระดับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อใช้ในการวัดระดับการพัฒนาระหว่างชุมชนที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และชุมชนที่ไม่ได้ใช้ โดยแบ่งเนื้อหาและโครงสร้างของแบบสอบถามเป็น 5 ตอนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 23 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว ถิ่นที่กำเนิด ถิ่นอาศัย สภาพของที่อยู่อาศัย สถานะของการอยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ทำงาน อายุเกษียณ ชั่วโมงการทำงาน การได้รับ

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับอบรมความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
ประกอบไปด้วย

1. ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 20 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก คือ ใช่ ไม่แน่ใจ ไม่ใช่ โดยให้คะแนน 1 หมายถึง ตอบถูก และให้คะแนน 0 หมายถึง ตอบผิดหรือไม่แน่ใจ คะแนนสูงสุดหรือผู้ตอบถูกทุกข้อ เท่ากับ 20 คะแนน และคะแนน ต่ำสุดหรือมีผู้ตอบผิดหรือไม่แน่ใจทุกข้อ เท่ากับ 0 คะแนน และมีข้อคำถามเชิงบวก (Positive) 9 ข้อ คือ ข้อ 1, 3, 4, 10, 11, 12, 13, 18, 19 และข้อคำถามเชิงลบ (Negative) 11 ข้อ คือ ข้อ 2, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 15, 16, 17, 20

2. การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

- หลักความพอประมาณ
- หลักความมีเหตุผล
- หลักของการมีภูมิคุ้มกัน
- เงื่อนไขด้านความรู้และคุณธรรม

(จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และคณะ, 2548: 3 – 87)

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปัจจัยด้านเศรษฐกิจ จำนวน 36 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนหนี้สินทั้งหมด เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย การออมเงิน ภาระหนี้สิน แหล่งกู้ยืมเงิน วัตถุประสงค์หลักของการกู้ยืมเงินและการชำระหนี้สิน ฯลฯ

3.5 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือ คือ แบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวางแผนและปฏิบัติดังต่อไปนี้

3.5.1 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านทั่วๆ ไปใน 3 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ อุดรดิตถ์ แพร์ และพิษณุโลก

3.5.2 ดำเนินการแจกแบบสอบถามโดยขอความร่วมมือองค์กรบริหารส่วนตำบลให้ประสานงานไปยังหมู่บ้านตัวอย่างเพื่อลงพื้นที่ทำการเก็บแบบสอบถาม

3.5.3 เก็บรวบรวมแบบสอบถาม แล้วตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3.5.4 นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วย และสรุปผลเป็นค่าเฉลี่ย และอัตราร้อยละ และใช้การพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลที่ได้จากการสำรวจการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลเกี่ยวกับช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง
- ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่เสนอต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการนำมาใช้ในชีวิตและข้อเสนอแนะ
- ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science: SPSS Version 14.0) และ EVIEWS Version 8.0 โดยการประมาณค่าในการศึกษานี้จะใช้สมการทางเศรษฐมิติ และแบบจำลอง โดยจะมีการอภิปรายผลโดยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

3.6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

เพื่ออธิบายลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) Descriptive statistics เป็นการอภิปรายผลทางสถิติในเชิงพรรณนา ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการทำแบบสอบถาม เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด เป็นต้น

3.6.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

เพื่อทดสอบสมมติฐาน Computed scales (Likert Scales) นิยมใช้มากกับแบบสอบถามที่วัดทัศนคติ และความคิดเห็น โดยกำหนดรูปแบบออกเป็นระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็นระดับต่างๆ เช่น 1-5 ระดับ 1-7 ระดับ หรือ 1-11 ระดับ (ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่งไปจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) เพื่อเป็นการบอกขนาดความเข้มของทัศนคติ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ความถดถอย (Regression) เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามอีกด้วย

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

บทที่ 4 ผลการวิจัย

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

แบบสอบถามจำนวน 404 แบบสอบถาม ได้ถูกส่งไปยังประชาชนกลุ่มตัวอย่างซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่จังหวัดอุตรดิตถ์ สุโขทัย และพิษณุโลก เป็นประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 157 ราย และที่ไม่ได้อยู่ในชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 247 ราย ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชาย 135 ราย เป็นหญิง 268 ราย

ผลของการสำรวจ มีประเด็นที่น่าสนใจสรุปเป็นเบื้องต้นได้ดังนี้

- 1) ร้อยละ 63.6 ของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 13.4 รับจ้างทั่วไป
- 2) ร้อยละ 83.8 ของหัวหน้าครอบครัวมีการศึกษาด้านอาชีวศึกษาตอนปลาย
- 3) ร้อยละ 83.4 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง มีบ้านเป็นของตนเอง โดยร้อยละ 82.6 เป็นลักษณะบ้านเดี่ยว
- 4) ร้อยละ 73.0 ของกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส
- 5) ร้อยละ 58.3 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง เคยได้รับการอบรมความรู้เศรษฐกิจพอเพียง และร้อยละ 70.9 ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- 6) ร้อยละ 10.0 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างไม่มีรายได้เลย ร้อยละ 33.0 ของครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 19.3 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 30.0 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท และร้อยละ 7.7 มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่า 30,000 บาท
- 7) ร้อยละ 74.2 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีหนี้สิน โดยร้อยละ 75.4 ของการกู้ยืมเป็นประเภทกู้เพื่อประกอบอาชีพ
- 8) ร้อยละ 56.3 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างไม่มีการออม

9) ร้อยละ 69.7 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน

10) ร้อยละ 33.7 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ารายได้ในยามชราไม่เพียงพอ

(รายละเอียดของข้อมูลในมิติต่างๆจะแสดงใน ภาคผนวก 1)

4.2 แบบจำลองเศรษฐมิติ

งานวิจัยนี้ได้ใช้แบบจำลองโลจิท (Logit Model) เพื่อหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเราได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ครัวเรือนที่มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาก จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าครัวเรือนที่มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงน้อย แบบจำลองโลจิทโดยทั่วไป แสดงได้ดังนี้

$$P_1 = E(Y = 1|X_t) = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_1 + \beta_2 X_t)}} \quad (1)$$

หรือ

$$P_1 = \frac{1}{1 + e^{-Z_t}} \quad (2)$$

โดยที่

$$Z_t = \beta_1 + \beta_2 X_t \quad (3)$$

และ	Y	คือ	เหตุการณ์ที่เราสนใจวิเคราะห์ โดย Y=1 เมื่อเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น และ Y=0 หากเหตุการณ์นั้น ไม่เกิดขึ้น
	e		ค่าคงที่เท่ากับ 2.718 เป็นฐานของ Natural Logarithm
	P		ความน่าจะเป็น มีค่าระหว่าง 0 กับ 1
	X		ตัวแปรอิสระ

สมการที่ (1) อธิบายว่า ความน่าจะเป็นที่ตัวแปรตามจะเป็นจริง (Y=1) จะเป็นเท่าใด กำหนดให้ตัวแปรอิสระเป็น X_i เช่น Y คือตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต และ X_i คือความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สมการที่ (2) สามารถแปลงเป็นสมการเส้นตรง (linear) ได้ดังนี้

$$\ln \left[\frac{P_t}{1-P_t} \right] = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_k X_k + u_t \quad (4)$$

โดย $\left[\frac{P_t}{1-P_t} \right]$ คือสัดส่วนของความน่าจะเป็นที่เหตุการณ์ที่เราสนใจจะเกิดขึ้น ต่อความน่าจะเป็นที่เหตุการณ์นั้นจะไม่เกิด หรือที่เรียกว่า *Odds Ratio*

u_t คือ ตัวรบกวน (Disturbance Term) ซึ่งได้มาจากค่าความผิดพลาดจากการประมาณการสมการถดถอย

สมการที่ (4) สามารถประมาณการโดยใช้วิธี Ordinary Least Square (OLS) หรือ Maximum Likelihood (ML) ก็ได้ แต่วิธี ML จะได้รับความนิยมมากกว่า

การทดสอบนัยสำคัญ (Significant Test) สำหรับค่าสัมประสิทธิ์แต่ละตัว จะใช้ Z- test ส่วนการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์โดยรวม (H_0 : all slope coefficients are zero; H_1 : at least one is nonzero) จะใช้ Chi-square Test

4.3 การวิเคราะห์ Marginal Effect ของตัวแปรอิสระ

การวิเคราะห์ Marginal Effect จะทำให้เราทราบว่า หากตัวแปรอิสระเปลี่ยนค่าไปหนึ่งหน่วย จะมีผลทำให้ความน่าจะเป็นที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นเปลี่ยนไปอย่างไร วิธีการวิเคราะห์จะเป็นดังนี้

เราอาจเขียนสมการ (1) เป็น

$$P_t = F(Z_t) = \frac{1}{1+e^{-Z_t}} \quad (5)$$

Marginal effect ของ Z ต่อความน่าจะเป็น P คือ

$$f(Z) = \frac{dP}{dZ} = \frac{e^{-Z}}{(1+e^{-Z})^2} \quad (6)$$

สูตรสำหรับหาผล Marginal Effect ตามสมการ (6) นี้ จะใช้กับตัวแปรอธิบายตัวใดตัวหนึ่งในสมการถดถอยก็ได้

สมมติว่าเราต้องการหา Marginal Effect ของ X_i ต่อความน่าจะเป็นที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้น เราจะหาได้จากสูตรต่อไปนี้

$$\frac{dP}{dX_i} = \frac{dP}{dZ} \frac{dZ}{dX_i} = f(Z)\beta_i \quad (7)$$

สำหรับค่าของ Z ที่จะนำมาใช้ คือค่ากลาง (Mean Value) ของ Z ที่คำนวณจากสมการถดถอยที่ประมาณการได้นั่นเอง

4.4 การประมวลผล

จากสมการ Logit Model: $P = E(Y = 1|X_i) = F(Z) = \frac{1}{1+e^{-Z}}$

โดยที่ $Z = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3$

และแบบจำลองที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือ

$$\ln\left[\frac{P_t}{1-P_t}\right] = \beta_0 + \beta_1 \text{KNOWSUFF} + \beta_2 \text{EDU} + \beta_3 \text{FAMNUM} + \beta_4 \text{MSTATUS} + \beta_5 \text{SEX} + \beta_6 \text{SUFFVILL} + u_t \quad (8)$$

Y (ตัวแปรตาม) คือ รายได้ครัวเรือน (INCOME) ใช้เป็นตัวแทน (Proxy) สำหรับวัดคุณภาพชีวิต (Quality of Life) โดย $\text{INCOME} = 1$ (ดี) สำหรับรายได้ตั้งแต่ 10,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป และ $\text{INCOME} = 0$ (ไม่ดี) สำหรับรายได้ที่ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน (เราใช้ 10,000 บาทเป็นจุด Cutoff เนื่องจากรายได้ระดับนี้เป็นรายได้เฉลี่ยของประชากรของประเทศไทย)

KNOWSUFF คือ ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามตามที่แสดงในข้อ 4.5 ข้างล่าง แล้วนำมาคำนวณเป็นค่าของความรู้ของแต่ละครัวเรือน ซึ่งคะแนนจากแบบสอบถามจะอยู่ในช่วง 0 – 20 คะแนน

EDU คือ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน โดยมีค่าเท่ากับ

- = 1 ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
- = 2 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./เทียบเท่า
- = 3 อนุปริญญา/ปวส./เทียบเท่า
- = 4 ปริญญาตรี
- = 5 สูงกว่าปริญญาตรี

FAMNUM คือ จำนวนของสมาชิกในครัวเรือนที่ตอบแบบสอบถาม

MSTATUS คือ สถานะของการสมรส โดยกำหนดให้

- MSTATUS = 1 คือเป็นโสดหรือแยกกันอยู่
- MSTATUS = 0 คือสมรสหรืออยู่ด้วยกัน

SEX คือ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้

เพศชาย SEX = 1

เพศหญิง SEX = 0

SUFFVILL คือ ครัวเรือนอยู่ในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ โดย

SUFFVILL = 1 อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

SUFFVILL = 0 ไม่อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

และค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณการจากโปรแกรม EVIEWS สรุปได้ดังนี้

Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
C	-1.901179	0.458710	-4.144620	0.0000
KNOWSUFF	0.060334	0.031271	1.929404	0.0537
EDU	0.447674	0.124033	3.609300	0.0003
FAMNUM	0.072861	0.077395	0.941423	0.3465
MSTATUS	-0.418895	0.299536	-1.398479	0.1620
SEX	0.544067	0.237741	2.288483	0.0221
SUFFVILL	-0.332403	0.231153	-1.438022	0.1504

สมการที่ประมาณการได้ก็จะเป็น

$$\ln \left[\frac{P_t}{1 - P_t} \right] = -1.9012 + 0.0603 \text{ KNOWSUFF} + 0.4477 \text{ EDU} \\ + 0.0729 \text{ FAMNUM} - 0.4189 \text{ MSTATUS} \\ + 0.5441 \text{ SEX} - 0.3324 \text{ SUFFVILL} + u_t \quad (9)$$

สมมติฐานการทดสอบ (H_0) คือ $\beta_i = 0$ for each i .

โดยการใช้ Z-stat. สำหรับการทดสอบนัยสำคัญของตัวสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ ผลปรากฏว่า สัมประสิทธิ์ของ KNOWSUFF (ระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง) มีนัยสำคัญที่ระดับ 10% EDU (ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน) มีนัยสำคัญที่ระดับ 1% และ SEX (เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม) มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%

ส่วน FAMNUM (จำนวนสมาชิกในครัวเรือน), MSTATUS (สถานะภาพการแต่งงาน), และ SUFFVILL (การที่ครัวเรือนตั้งอยู่ในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่) ไม่มีนัยสำคัญในการอธิบายตัวแปร INCOME

การวิเคราะห์ Marginal Effects

Variable	Mean	B	Mean x β	$f(Z) = \frac{e^{-Z}}{(1 + e^{-Z})^2}$	$f(Z)\beta$
KNOWSUFF	9.1283	0.0603	0.5504	0.2339	0.0141
EDU	1.3548	0.4477	0.6065	0.2339	0.1047
FAMNUM	3.7513	0.0729	0.2735	0.2339	0.0171
MSTATUS	0.2086	-0.4189	-0.0874	0.2339	-0.0980
SEX	0.3235	0.5441	0.1760	0.2339	0.1273
SUFFVILL	0.4118	-0.3324	-0.1369	0.2339	-0.0777
C	1.0000	-1.9012	-1.9012	0.2339	-0.4447
Total			-0.5191		
			= Z		

ตารางที่ 4.1 Marginal Effect ของการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอธิบายต่อตัวแปรตาม

จากตาราง 4.1 เราสามารถวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอธิบายต่อตัวแปรตาม (INCOME) ได้ดังนี้

Marginal Effect ของ KNOWSUFF เท่ากับ 0.0141 หมายความว่า หากคะแนนความรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความน่าจะเป็นที่รายได้จะอยู่ในระดับดี (INCOME $\geq$ 10,000 บาทต่อเดือน) จะเพิ่มขึ้นเท่ากับ 1.41%

Marginal Effect ของ EDU เท่ากับ 0.1047 หมายความว่า หากระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 ระดับ ความน่าจะเป็นที่รายได้จะอยู่ในระดับดี (INCOME $\geq$ 10,000 บาทต่อเดือน) จะเพิ่มขึ้นเท่ากับ 10.47%

Marginal Effect ของ FAMNUM เท่ากับ 0.0171 หมายความว่า หากสมาชิกของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน ความน่าจะเป็นที่รายได้จะอยู่ในระดับดี (INCOME $\geq$ 10,000 บาทต่อเดือน) จะเพิ่มขึ้นเท่ากับ 1.71%

Marginal Effect ของ MSTATUS เท่ากับ - 0.0980 หมายความว่า หากผู้ตอบแบบสอบถามเป็นโสดหรือแยกกันอยู่กับคู่สมรส ความน่าจะเป็นที่รายได้จะอยู่ในระดับดี ($INCOME \geq 10,000$ บาทต่อเดือน) จะลดลงเท่ากับ 9.80% (ซึ่งน่าจะสมกับเหตุผล คือการเป็นโสดหรือแยกกันกับคู่สมรส จะทำให้รายได้ครัวเรือนลดลง เมื่อเทียบกับกรณีที่สามีภรรยาอยู่ด้วยกันช่วยกันหารายได้)

Marginal Effect ของ SEX เท่ากับ 0.1273 หมายความว่า หากผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย ความน่าจะเป็นที่รายได้จะอยู่ในระดับดี ($INCOME \geq 10,000$ บาทต่อเดือน) จะเพิ่มขึ้นเท่ากับ 12.73%

Marginal Effect ของ SUFFVILL เท่ากับ 0.0777 หมายความว่า หากครัวเรือนอยู่ในหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ความน่าจะเป็นที่รายได้จะอยู่ในระดับดี ($INCOME \geq 10,000$ บาทต่อเดือน) จะลดลงเท่ากับ 7.77%

จะเห็นได้ว่า Marginal Effect ของตัวแปรอธิบายทุกตัว (ยกเว้น SUFFVILL) มีเครื่องหมายของผลกระทบเป็นไปตามความคาดหมาย และมีความสมเหตุผล

สำหรับกรณี SUFFVILL ที่มีเครื่องหมายตรงข้ามกับความคาดหมาย คือผลการทดสอบกลับพบว่า ครัวเรือนที่อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ($SUFFVILL = 1$) จะมีรายได้ลดลงเมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ($SUFFVILL = 0$) นั้น อาจเป็นเพราะทางการได้เลือกเอาหมู่บ้านที่ค่อนข้างยากจน มาเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นจึงอาจเป็นผลให้ข้อมูลรายได้ครัวเรือนที่อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต่ำกว่ารายได้ของครัวเรือนที่อยู่นอกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไปโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม ขอให้สังเกตว่า ตัวแปร SUFFVILL ไม่มีนัยสำคัญในสมการโลจิตแต่ประการใด

การประมวลผลโดยโปรแกรม EVIEWS

Dependent Variable: INCOME

Method: ML - Binary Logit (Quadratic hill climbing)

Date: 03/13/14 Time: 21:33

Sample: 1 374

Included observations: 372

Convergence achieved after 3 iterations

Covariance matrix computed using second derivatives

Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
C	-1.901179	0.458710	-4.144620	0.0000
KNOWSUFF	0.060334	0.031271	1.929404	0.0537
EDU	0.447674	0.124033	3.609300	0.0003
FAMNUM	0.072861	0.077395	0.941423	0.3465
MSTATUS	-0.418895	0.299536	-1.398479	0.1620
SEX	0.544067	0.237741	2.288483	0.0221
SUFFVILL	-0.332403	0.231153	-1.438022	0.1504
McFadden R-squared	0.058645	Mean dependent var	0.379032	
S.D. dependent var	0.485800	S.E. of regression	0.470517	
Akaike info criterion	1.286979	Sum squared resid	80.80590	
Schwarz criterion	1.360722	Log likelihood	-232.3781	
Hannan-Quinn criter.	1.316264	Deviance	464.7563	
Restr. Deviance	493.7098	Restr. log likelihood	-246.8549	
LR statistic	28.95349	Avg. log likelihood	-0.624672	
Prob(LR statistic)	0.000062			
Obs with Dep=0	231	Total obs	372	
Obs with Dep=1	141			

4.5 การสร้างดัชนีวัดระดับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

คะแนนจากการตอบคำถามโดยแต่ละครัวเรือนในหลายๆคำถาม จะถูกนำมารวมคำนวณเป็นคะแนนรวม สำหรับใช้วัดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละครัวเรือน โดยมีรูปแบบของคำถามดังปรากฏตามข้างล่างนี้

คำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการดำเนินชีวิต

1. คำถามความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: โปรดทำเครื่องหมายในข้อที่ท่านเลือก
ประเด็นคำถาม ใช่ ไม่แน่ใจ ไม่ใช่

เนื้อเรื่อง	ใช่	ไม่ แน่ใจ	ไม่ใช่	ทำไมคิด เช่นนั้น
1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างคุณธรรมในตัวเอง และเรื่องเป็นความดีของเศรษฐกิจพอเพียง				
2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการประยุกต์ในเกษตรทฤษฎีใหม่				
3. เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยเป็นกรอบแนวคิดที่ขับเคลื่อนหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่				
4. หัวใจสำคัญของแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นคือ การส่งเสริมการพัฒนาตามลำดับขั้น โดยเริ่มต้นจากการสร้างความมั่นคงให้แก่เกษตรกรและครอบครัวก่อน หลังจากนั้นจึงรวมตัวกันทำกิจกรรมในชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนซึ่ง จะช่วยให้พึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียง				
5. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างรากฐานของประเทศเฉพาะด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก				
6. เศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้ผลิตเพื่อบริโภคเองเท่านั้น แต่ไม่ส่งเสริมการผลิตเพื่อค้าขาย				
7. ถ้าใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเลิกค้าขายกับภายนอก				
8. การผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง				
9. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขัดต่อหลักการทางธุรกิจที่เน้นการหากำไร				
10. ถ้าเราใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถใช้จ่ายของแพงหรือฟุ่มเฟือยได้				
11. ถ้าเราใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถกู้ยืมเงินได้				
12. เศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน				
13. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารการเงินได้เป็นอย่างดี				
14. เศรษฐกิจพอเพียงไม่สนใจความทันสมัย				
15. การพัฒนาประเทศที่ใช้กลไกการถ่ายโอนเทคโนโลยีจากต่างประเทศขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง				
16. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำน้ำสกัดชีวภาพ หรือน้ำยาซักล้างใช้เอง				
17. แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดในอุดมคติ				
18. การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง				
19. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ในสังคมแต่ละระดับ ทั้งระดับปัจเจกบุคคล ระดับชุมชนและระดับรัฐได้				
20. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่สามารถนำไปใช้ได้กับคนทุกวัยและทุกศาสนา				

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายในการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลที่ใช้ได้มาจากการตอบแบบสอบถามของครัวเรือนจำนวน 400 ครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งรวมทั้งครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่นอกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง แบบจำลองถดถอยแบบโลจิท (Logit Model) ถูกนำมาใช้ในการทดสอบ โดยกำหนดให้รายได้ครัวเรือนเป็นตัวแปรตามสำหรับวัดคุณภาพชีวิต และกำหนดให้คุณภาพชีวิตที่ดีคือการมีรายได้ตั้งแต่ 10,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป ($INCOME \geq 10,000$) หากรายได้ต่ำกว่านี้จะเป็นคุณภาพที่ไม่ดี ($INCOME < 10,000$) (เหตุที่เลือกเอารายได้ 10,000 บาทต่อเดือนเป็นจุด Cutoff เนื่องจากรายได้ระดับนี้เป็นรายได้เฉลี่ยของประชากรของไทยในปัจจุบัน)

ส่วนตัวแปรอิสระนั้นประกอบด้วย ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (KNOWSUFF) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (FAMNUM) สถานภาพการสมรส (MSTATUS) เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม (SEX) ครัวเรือนอยู่ในชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ (SUFFVILL)

ผลของการทดสอบโดยใช้โปรแกรม EVIEWS ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญในการอธิบายตัวแปรตามคือ KNOWSUFF, EDU และ SEX ส่วนตัวแปรที่เหลือไม่มีนัยสำคัญ

สำหรับการวิเคราะห์ Marginal Effects ซึ่งเป็นการวัดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระต่อความน่าจะเป็นที่ตัวแปรตาม (INCOME) จะอยู่ในระดับดีนั้น ผลปรากฏว่าค่าของผลกระทบของตัวแปรอิสระทุกตัว (ยกเว้น SUFFVILL) มีเครื่องหมายตรงตามที่คาดไว้ คือผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง (เพิ่มขึ้น) ของ ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จะทำให้ความน่าจะเป็นที่รายได้ครัวเรือนที่จะอยู่ในระดับดีนั้นเพิ่มขึ้น ส่วน เพศของหัวหน้าครัวเรือน หากเป็นเพศชาย ก็จะทำให้ความน่าจะเป็นดังกล่าวเพิ่มขึ้น และสุดท้าย สถานภาพการสมรสของหัวหน้าครัวเรือน หากมีสถานะสมรส ก็จะทำให้ความน่าจะเป็นดังกล่าวเพิ่มขึ้น

ส่วนการที่ครัวเรือนตั้งอยู่ในชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง (SUFFVILL) กลับมีผลกระทบในทางที่ทำให้รายได้ครัวเรือนลดลง เมื่อเทียบกับครัวเรือนที่อยู่นอกชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงนั้น น่าจะเป็นผลมาจากการที่ทางการเลือกหมู่บ้านที่ค่อนข้างจะยากจนอยู่ก่อนแล้ว มาเป็น

หมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ข้อมูลที่เก็บได้จากแบบสอบถามจึงสะท้อนออกมาในข้อมูลรายได้ครัวเรือนที่ค่อนข้างต่ำ เพื่อเทียบกับครัวเรือนที่อยู่นอกหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นที่น่าสังเกตอีกว่า ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อความน่าจะเป็นที่จะทำไร่รายได้ครัวเรือนอยู่ในระดับดีนั้น ได้แก่ ระดับการศึกษา (Marginal Effect = 10.47%) และเพศที่เป็นชายของผู้ตอบแบบสอบถาม (12.73%) ซึ่งหมายความว่า การศึกษา และเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นปัจจัยสำคัญมากในการที่จะทำไร่รายได้และคุณภาพชีวิตของครัวเรือนอยู่ในระดับที่ดี

5.2 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สำหรับงานวิจัยนี้ เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูล ความสนใจจึงมุ่งไปที่มิติรายได้เพียงอย่างเดียว ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนของการตีความของค่าว่าคุณภาพชีวิต ซึ่งจุดอ่อนนี้ก็อาจพบได้ในตำราและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ทั่วไป ที่มักจะมุ่งเน้นไปที่ระดับรายได้ (Income) เป็นตัวชี้วัดหลักสำหรับวัดคุณภาพชีวิตและการพัฒนาการเศรษฐกิจ ซึ่งไม่ให้ความสำคัญแก่ตัวชี้วัดในมิติด้านอื่นๆ เช่น การศึกษา สิ่งแวดล้อม และสังคม ซึ่งมีความสำคัญยิ่งหย่อนไม่แพ้กัน

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันได้มีแนวคิดใหม่ๆ เพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต ที่ครอบคลุมมิติต่างๆ หลากหลายขึ้น เช่น ดัชนีวัดความสุข (Gross National Happiness หรือ GNH) ตามแนวของประเศภูฐาน หรือตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นการพัฒนาในลักษณะที่ยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยที่จะทำในอนาคตเพื่อต่อยอดงานวิจัยนี้ เห็นว่าควรจะมีการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อจะนำมาพัฒนาดัชนีชี้วัดสถานะภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของครัวเรือน เพื่อจะได้นำมาทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในมิติที่หลากหลาย กับความรู้ความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน ซึ่งการนำคุณภาพชีวิตในมิติที่หลากหลายมาพิจารณานั้น น่าจะให้ผลสรุปที่มีนัยต่อการพัฒนาที่มีลักษณะยั่งยืน (Sustainable Development) ดีกว่าการใช้รายได้ครัวเรือนเพียงอย่างเดียวมาพิจารณา

บรรณานุกรม

วิชิต หล่อจิระชุนห์กุล และ จิราวัลย์ จิตรถเวช. “การพัฒนาดัชนีและตัวชี้วัดการพัฒนายั่งยืน”. ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA), กันยายน 2553.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “รายงานโครงการพัฒนาตัวชี้วัดการพัฒนายั่งยืนของประเทศไทยระยะที่ 2”. 2548.

สีลวัต ศรีสวัสดิ์. “ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2552.

สิทธิเดช นิลสัมฤทธิ์ และ มนตรี เกิดมีมูล. “การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล”. สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2548.

ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม. “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. รายงานการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.

Department for Environment, Food and Rural Affairs. Sustainable Development Indicators in Your Pocket. Defra Publications, London, 2009.

Van de Kerk, Geurt and Mannel, A.R. A Comprehensive Index for a Sustainable Society: The SSI : the Sustainable Society Index. Journal of Ecological Economics, 66(2-3), 2008 : 228-242.

WCED. Our Common Future. Chair : Gro Italian Brundtland. World Commission on Environment and Development, Oxford University Press, 1987.

บรรณานุกรม (ต่อ)

Adriaanse, A.S., Bringezu, S., Hammond, A., Moriguchi, Y., Rodenburg, E., Rogicahnd, D., Schtz, H. Resource Flows: The Material Basis of Industrial Economies. Washington, D.C.: World Resources Institute, 1997.

Ayres, R.U., Simonis, U.E. (Eds.). Industrial Metabolism - Restructuring for Sustainable Development. United Nations University Press, Tokyo, New York, Paris 4, 1994.

Bartelmus, P. Green accounting for a sustainable economy: Policy use and analysis of environmental accounts in the Phillipines. *Ecological Economics* Vol. 29, No. 1, 1999: 155 - 170

Beck, U. Risikogesellschaft. The Risk Society, Frankfurt/Main: Suhrkamp, 1986.

Beck, U. Gegengifte. Antidots, Frankfurt/Main: Suhrkamp, 1988.

Bockermann, A., Meyer, B., Omann, I., Spangenberg, J.H. Modelling Sustainable Development. Paper presented at the International Systems Science Conference, Osnabrueck, March 2000

Daly, H.E., Cobb, J. For the Common Good – redirecting the economy towards community, the environment and a sustainable future. Green Print, London, 1990.

Dieren, Wouter van (Ed.). Taking Nature into Account. A Report to the Club of Rome. Springer verlag, New York, 1995.

Eder, P., Narodoslowski, M. What environmental pressures are a region's industries responsible for a method of analysis with descriptive indices and input-output models. *Ecological Economics* Vol. 29, No. 3, 1999: 359-374

บรรณานุกรม (ต่อ)

Guinomet, I. The relationship between indicators of sustainable development; Overview done on behalf of the UNCSO, New York, 1999.

Jackson, T., Marks, N. Measuring Sustainable Economic Welfare – A Pilot Index: 1950 – 1990. Stockholm Environmental Institute, Stockholm, 1994.

Tunchalong Rungwitoo. Paper presented at the Meaning of Sufficiency Economy International Conference, Bangkok, Feb. 2012: 16-17.

Pearce. D., Barbier, E., Markandya, A. Sustainable Development, London: Earthscan, 1990.

UN (1993). Results of the World Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, June 1992. (UNDoc.A/CONF.151/4)(New York: United Nations)

UN CSD. Indicators of Sustainable Development, Framework and Methodologies. United Nations, New York, 1996.

World Commission for Environment and Development WCED. Mandate for Change, Key Issues, Strategy and Work Plan. Geneva: Centre for our Common Future, 1985.

World Commission for Environment and Development WCED. Our Common Future. Oxford University Press, 1987.

ภาคผนวก ก

สรุปข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

การแจกแจงข้อมูลจากแบบสอบถาม

แบบสอบถามจำนวน 404 แบบสอบถาม ได้ถูกส่งไปยังประชาชนกลุ่มตัวอย่างซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่จังหวัดอุตรดิตถ์ สุโขทัย และพิษณุโลก เป็นประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 157 ราย และที่ไม่ได้อยู่ในชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 247 ราย ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชาย 135 ราย เป็นหญิง 268 ราย

ผลของการสำรวจ มีประเด็นที่น่าสนใจสรุปเป็นเบื้องต้นได้ดังนี้

- 11) ร้อยละ 63.6 ของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 13.4 รับจ้างทั่วไป
- 12) ร้อยละ 83.8 ของหัวหน้าครอบครัวมีการศึกษาดำรงมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 13) ร้อยละ 83.4 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง มีบ้านเป็นของตนเอง โดยร้อยละ 82.6 เป็นลักษณะบ้านเดี่ยว
- 14) ร้อยละ 73.0 ของกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรส
- 15) ร้อยละ 58.3 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง เคยได้รับการอบรมความรู้เศรษฐกิจพอเพียง และร้อยละ 70.9 ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- 16) ร้อยละ 10.0 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างไม่มีรายได้เลย ร้อยละ 33.0 ของครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 19.3 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 30.0 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท และร้อยละ 7.7 มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่า 30,000 บาท
- 17) ร้อยละ 74.2 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีหนี้สิน โดยร้อยละ 75.4 ของการกู้ยืมเป็นประเภทกู้เพื่อประกอบอาชีพ

- 18) ร้อยละ 56.3 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างไม่มีการออม
- 19) ร้อยละ 69.7 ของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน
- 20) ร้อยละ 33.7 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ารายได้ในยามชราไม่เพียงพอ

ส่วนผลการสำรวจในมิติต่างๆ สรุปเบื้องต้นได้ตามตารางข้างล่างนี้

ตารางแสดงสัดส่วนหมู่บ้านเศรษฐกิจ

พอเพียง

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่ใช่หมู่บ้าน ศก.พอเพียง	247	61.1
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	157	38.9
รวม	404	100.0

ตารางแสดงจำนวนตัวอย่างในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

	จำนวน	สัดส่วน
อุตรดิตถ์	128	31.7
สุโขทัย	146	36.1
พิษณุโลก	130	32.2
รวม	404	100.0

ตารางแสดงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

	จำนวน	สัดส่วน
ชาย	135	33.5
หญิง	268	66.5
รวม	403	100.0
missing value	1	

ตารางแสดงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ

	จำนวน	สัดส่วน
โสด	23	5.7
สมรส	295	73.0
แยกกันอยู่หรือหย่า	18	4.5
หม้าย	42	10.4
อยู่ด้วยกันแต่ไม่ได้แต่ง	26	6.4
รวม	404	100.0
missing value	11	
	415	

ตารางแสดงข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามลักษณะ

ครอบครัว

	จำนวน	สัดส่วน
ครอบครัวเดี่ยว	300	
ครอบครัวขยาย	95	
รวม	395	
missing value	9	
	404	

ตารางแสดงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามถิ่นกำเนิด

	จำนวน	สัดส่วน
ภาคเหนือ	381	94.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	13	3.2
ภาคตะวันออก	3	0.7
ภาคกลาง	5	1.2
ภาคตะวันตก	1	0.2

ภาคใต้	1	0.2
กรุงเทพ		
รวม	404	100.0

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

ตารางแสดงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามถิ่นอาศัย

	จำนวน	สัดส่วน
ภาคเหนือ	401	99.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1	0.2
ภาคตะวันออก		
ภาคกลาง		
ภาคตะวันตก		
ภาคใต้	2	0.5
กรุงเทพ		
รวม	404	100.0

ตารางแสดงข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามสภาพที่อยู่

	จำนวน	สัดส่วน
บ้านของตนเอง	394	97.8
บ้านเช่า	6	1.5
บ้านพักที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย	3	0.7
รวม	403	100.0
missing value	1	

ตารางแสดงข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย

	จำนวน	สัดส่วน
บ้านเดี่ยว	333	82.6
บ้านเดี่ยวในหมู่บ้านที่มีการจัดการ	65	16.1
ห้องแถว	2	0.5
แฟลต	2	0.5

ชุมชนแออัด		
อื่นๆ	1	0.2
รวม	403	100.0
missing value	12	
	415	

ตารางแสดงข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามสถานะของการอยู่อาศัย

	จำนวน	สัดส่วน
เข้าบ้าน	337	83.4
อาศัยบ้านบิดามารดา	58	14.4
อาศัยในบ้านญาติ	5	1.2
อาศัยในบ้านเพื่อน	1	0.2
อาศัยในบ้านผู้ให้เช่า	2	0.5
อื่นๆ	1	0.2
รวม	404	100.0

ตารางแสดงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามศาสนา

	จำนวน	สัดส่วน
พุทธ	404	100.0

ตารางแสดงข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว

	จำนวน	สัดส่วน
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	337	83.8
มัธยมศึกษา/ ปวช.	33	8.2
อนุปริญญา/ ปวส	4	1.0
ปริญญาตรี	18	4.5
สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.7
อื่นๆ	7	1.7

รวม	402	100.0
missing value	2	

ตารางแสดงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

	จำนวน	สัดส่วน
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	320	79.6
มัธยมศึกษา/ ปวช.	51	12.7
อนุปริญญา/ ปวส	5	1.2
ปริญญาตรี	20	5.0
สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.5
อื่นๆ	4	1.0
รวม	402	100.0
missing value	2	

ตารางแสดงข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามอาชีพของหัวหน้าครอบครัว

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน	22	5.4
กำลังศึกษา	1	0.2
ธุรกิจส่วนตัว	13	3.2
ข้าราชการ	19	4.7
พนักงานบริษัทเอกชน	2	0.5
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	4	1.0
รับจ้างทั่วไป	54	13.4
เกษตรกร	257	63.6
ค้าขาย	21	5.2
อื่นๆ	11	2.7
รวม	404	100.0

ตารางแสดงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน	29	7.2
กำลังศึกษา	5	1.2
ธุรกิจส่วนตัว	17	4.2
ข้าราชการ	13	3.2
พนักงานบริษัทเอกชน	1	0.2
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	1	0.2
รับจ้างทั่วไป	50	12.4
เกษตรกร	249	61.6
ค้าขาย	29	7.2
อื่นๆ	10	2.5
รวม	404	100.0

ตารางแสดงข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพของกลุ่มสมรส

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน	16	4.6
กำลังศึกษา	1	0.3
ธุรกิจส่วนตัว	14	4.0
ข้าราชการ	8	2.3
พนักงานบริษัทเอกชน	1	0.3
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	5	1.4
รับจ้างทั่วไป	49	14.1
เกษตรกร	218	62.6
ค้าขาย	18	5.2
อื่นๆ	18	5.2
รวม	348	100.0

missing value 56

ตารางแสดงข้อมูลการได้รับการอบรมความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่เคย	167	41.8
เคย	233	58.3
รวม	400	100.0
missing value	4	

ตารางแสดงข้อมูลจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่ใช่	67	16.7
นำมาใช้	285	70.9
ไม่แน่ใจ	50	12.4
รวม	402	100.0
missing value	2	

ตารางแสดงข้อมูลจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่คิดว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่มีประโยชน์	41	10.2
มีประโยชน์	361	89.8
รวม	402	100.0
missing value	2	

ตารางแสดงข้อมูลจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่จะคงการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่ดำเนินตาม	70	17.8
ยังคงดำเนินตามต่อไป	323	82.2
รวม	393	100.0
missing value	11	

ตารางแสดงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่มีรายได้	19	4.7
น้อยกว่า 500 บาท	3	0.7
500 – 1500	42	10.4
1501 – 3000	52	12.9
3001 – 5000	93	23.1
5001 – 10000	108	26.9
10001 – 15000	32	8.0
15001 – 30000	34	8.5
30001 – 50000	12	3.0
20001 – 100000	6	1.5
มากกว่า 100000	1	0.2
รวม	402	100.0
missing value	2	
	404	

ตารางแสดงการเปลี่ยนแปลงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่างก่อนและหลังนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่เพิ่มขึ้น	103	25.9
เพิ่มขึ้น	123	31.0
ไม่แน่ใจ	171	43.1
รวม	397	100.0
missing value	7	
	404	

ตารางแสดงการเปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายต่อเดือน

	จำนวน	สัดส่วน
เพียงพอ	147	36.5
เพียงพอบางเดือน	174	43.2
ไม่เพียงพอ	82	20.3
รวม	403	100.0
missing value	1	
	404	

ตารางแสดงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่มีรายได้	37	9.9
น้อยกว่า 500 บาท	5	1.3
500 – 1500	25	6.7
1501 – 3000	34	9.1

3001 – 5000	60	16.0
5001 – 10000	72	19.3
10001 – 15000	60	16.0
15001 – 30000	52	13.9
30001 – 50000	23	6.1
20001 – 100000	6	1.6
มากกว่า 100000		
รวม	374	100.0
missing value	30	
	404	

ตารางเปรียบเทียบรายจ่ายระหว่างก่อนและหลังนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

	จำนวน	สัดส่วน
รายจ่ายไม่ลดลงเลย	109	27.7
รายจ่ายลดลง	119	30.2
ไม่แน่ใจ	166	42.1
รวม	394	100.0
missing value	10	
	404	

ตารางแสดงมูลค่าปัจจุบันของอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านและที่ดิน

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่มี	30	8.2
น้อยกว่า 10000	6	1.6
10000 – 30000	15	4.1
30001 – 50000	28	7.7
50001 – 100000	51	14.0

100001 – 500000	110	30.1
500001 – 1000000	76	20.8
1000001 – 5000000	49	13.4
รวม	365	100.0
missing value	39	
	404	

ตารางแสดงมูลค่าปัจจุบันของสินทรัพย์ทางการเงิน

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่มี	176	46.4
น้อยกว่า 10000	28	7.4
10000 – 30000	44	11.6
30001 – 50000	38	10.0
50001 – 100000	25	6.6
100001 – 500000	32	8.4
500001 – 1000000	25	6.6
1000001 – 5000000	11	2.9
รวม	379	100.0
missing value	25	
	404	

ตารางแสดงการออมของผู้ตอบแบบสอบถาม

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่มีการออม	158	39.4
มีการออม	243	60.6
รวม	401	100.0
missing value	3	
	404	

ตารางแสดงการออมของครัวเรือน

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่มีการออม	218	56.3
มีการออม	169	43.7
รวม	387	100.0
missing value	17	
	404	

ตารางแสดงลักษณะการออมของผู้ตอบแบบสอบถาม

	จำนวน	สัดส่วน
ออมในรูปแบบของทรัพย์สิน	18	6.4
ออมในรูปแบบเงินฝาก	229	81.2
ออมในรูปแบบอื่น	35	12.4
รวม	282	100.0
missing value	122	
	404	

ตารางแสดงภาระหนี้สินของผู้ตอบแบบสอบถาม

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่มีหนี้สิน	104	25.8
มีหนี้สิน	299	74.2
รวม	403	100.0
missing value	1	
	404	

ตารางแสดงประเภทของหนี้สิน

	จำนวน	สัดส่วน
--	-------	---------

กู้เพื่อที่อยู่อาศัย	17	5.7
กู้เพื่อการศึกษาของบุตร	8	2.7
กู้เพื่อซื้อยานพาหนะ	28	9.4
กู้เพื่อการประกอบอาชีพ	224	75.4
กู้เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	11	3.7
อื่นๆ	9	3.0
รวม	297	100.0
missing value	107	

404

ตารางแสดงความสามารถในการชำระหนี้ได้ทันกำหนด

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่ได้	22	7.2
ได้	285	92.8
รวม	307	100.0
missing value	97	

404

ตารางแสดงภาระหนี้สินของครัวเรือน

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่มีหนี้	158	39.8
มีหนี้	239	60.2
รวม	397	100.0
missing value	7	

404

ตารางแสดงการได้รับมรดกจากบุพการี

จำนวน	สัดส่วน
-------	---------

ไม่เคยได้รับมรดก	232	58.3
เคยได้รับมรดก	166	41.7
รวม	398	100.0
missing value	6	
	404	

ตารางแสดงโอกาสในการได้มรดกจากบุพการี

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่คิดว่ามีโอกาส	221	57.9
มีโอกาสน้อย	38	9.9
มีโอกาสได้	123	32.2
รวม	382	100.0
missing value	22	
	404	

ตารางแสดงความคิดเห็นต่อรายได้ในยามชรา

	จำนวน	สัดส่วน
รายได้เพียงพอ	129	31.9
รายได้ไม่เพียงพอ	136	33.7
ไม่แน่ใจ	139	34.4
Total	404	100.0

ตารางแสดงการทำบัญชี

ครัวเรือน

	จำนวน	สัดส่วน
ไม่ได้ทำ	281	69.7

ทำ	122	30.3
รวม	403	100.0
missing value	1	
	404	

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม (Questionnaire)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ (1) ชาย (2) หญิง

2. อายุ.....ปี (เกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)

3. สถานภาพสมรส

- (1) โสด   (2) สมรส   (3) แยกกันอยู่ หรือ หย่าร้าง   (4) หม้าย   (5) อยู่ด้วยกันแต่ไม่แต่งงาน

4. ลักษณะครอบครัว   (1) ครอบครัวเดี่ยว   (2) ครอบครัวขยาย**5. ผู้อาศัยในครอบครัว**

- (1) บุตรที่ยังอยู่ในครอบครัว.....คน   (2) บุตรที่แยกครัวเรือนไปแล้ว.....คน
- (3) จำนวนบุตรที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป.....คน   (4) บุตรที่กำลังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย / ระดับอุดมศึกษา.....คน
- (5) บุตรที่กำลังเรียนชั้นประถม / มัธยม.....คน   (6) บุตรที่ไม่ได้รับการศึกษา.....คน
- (7) บุตรที่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์เข้ารับการศึกษาคือ.....คน   (8) ผู้สูงอายุที่อาศัยในครอบครัว.....คน
- (9) จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน.....คน   (10) จำนวนคนที่หารายได้ในครัวเรือน.....คน

6. ถิ่นที่กำเนิด

- (1) ภาคเหนือ   (2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ   (3) ภาคตะวันออก   (4) ภาคกลาง
- (5) ภาคตะวันตก
- (6) ภาคใต้   (7) กรุงเทพมหานคร

7. ถิ่นที่อาศัย

- (1) ภาคเหนือ   (2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ   (3) ภาคตะวันออก   (4) ภาคกลาง
- (5) ภาคตะวันตก
- (6) ภาคใต้   (7) กรุงเทพมหานคร

8. สภาพที่อยู่อาศัย

- (1) มีบ้านเป็นของตนเอง   (2) บ้านเช่า   (3) บ้านพักที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย

9. ลักษณะที่อยู่อาศัย

- (1) บ้านเดี่ยว   (2) บ้านเดี่ยวในหมู่บ้านที่มีการจัดการที่ดี   (3) ห้องแถว   (4) แฟลต   (5) ชุมชนแออัด
- (6) อื่นๆ (ระบุ.....)

10. สถานะของการอยู่อาศัย

- (1) เจ้าบ้าน/คู่สมรสเจ้าบ้าน   (2) อาศัยในบ้านบิดา มารดา   (3) อาศัยในบ้านญาติพี่น้อง
- (4) อาศัยในบ้านเพื่อน/คนรู้จัก   (5) อาศัยในบ้านผู้ให้เช่า   (6) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

11. ระยะเวลาที่อาศัยในเขตพื้นที่นี้.....ปี (เกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)

- 12. ศาสนาที่นับถือ**   (1) พุทธ   (2) อิสลาม   (3) คริสต์   (4) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

13. ระดับการศึกษา(ของหัวหน้าครอบครัว)

- (1) ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย   (2) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. / เทียบเท่าอนุปริญญา / ปวส. / เทียบเท่า   (3) อนุปริญญา / ปวส. / เทียบเท่า
- (4) ปริญญาตรี   (5) สูงกว่าปริญญาตรี   (6) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

14. ระดับการศึกษา(ของผู้ตอบแบบสอบถาม)

- (1) ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย   (2) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. / เทียบเท่าอนุปริญญา / ปวส. / เทียบเท่า   (3) อนุปริญญา / ปวส. / เทียบเท่า
- (4) ปริญญาตรี   (5) สูงกว่าปริญญาตรี   (6) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

15. อาชีพของหัวหน้าครอบครัว

- (1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน   (2) กำลังศึกษา   (3) ธุรกิจส่วนตัว   (4) นักบริหาร
- (5) ข้าราชการ
- (6) พนักงานบริษัทเอกชน   (7) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ   (8) รับจ้างทั่วไป   (9) เกษตรกร
- (10) ค้าขาย
- (11) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

16. อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์

- (1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน   (2) กำลังศึกษา   (3) ธุรกิจส่วนตัว   (4) นักบริหาร
- (5) ข้าราชการ   (6) พนักงานบริษัทเอกชน   (7) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ   (8) รับจ้างทั่วไป   (9) เกษตรกร
- (10) ค้าขาย
- (11) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

17. อาชีพของ คู่สมรสของผู้ให้สัมภาษณ์

- (1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน   (2) กำลังศึกษา   (3) ธุรกิจส่วนตัว   (4) นักบริหาร
- (5) ข้าราชการ   (6) พนักงานบริษัทเอกชน   (7) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ   (8) รับจ้างทั่วไป   (9) เกษตรกร
- (10) ค้าขาย
- (11) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

18. ประสบการณ์การทำงานที่ทำอยู่ในขณะนี้.....ปี (เกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)   19. คาดว่าจะเกษียณอายุเท่าไร: _____ ปี

20. ชั่วโมงการทำงานของท่าน.....ชั่วโมง/วัน   21. จำนวนคนที่หารายได้/ ทำงานในครัวเรือน ..... คน

22. ท่านได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงทางสื่อใดบ้าง (จงเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด)

- (1) โทรทัศน์   (2) วิทยุ   (3) หนังสือพิมพ์   (4) อินเทอร์เน็ต   (5) ญาติพี่น้อง
- (6) เพื่อน   (7) ครู/อาจารย์   (8) นิตยสาร/วารสาร   (9) การอบรม/สัมมนาทางวิชาการ
- (10) หนังสือ/ตำราเรียน
- (11) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

23. ท่านได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน.....ครั้ง ต่อเดือน

24. ท่านเคยได้รับการอบรมความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่

- (1) ไม่เคย   (2) เคย จำนวนครั้ง..... ครั้ง (ทั้งหมดที่เคยอบรมมา)

25. ท่านได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันหรือไม่

- (1) ไม่ เพราะเหตุใด .... (2) นำมาใช้: เป็นเวลานาน..... ปี (3) ไม่แน่ใจ

26. ท่านคิดว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตหรือไม่ (1) ไม่ เพราะเหตุใด..... (2) มี

27. ท่านคิดว่าท่านจะคงดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปหรือไม่ (1) ไม่ เพราะเหตุใด..... (2) ยังจะใช้อยู่

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการดำเนินชีวิต

2. คำถามความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: โปรดทำเครื่องหมายในข้อที่ท่านเลือก
ประเด็นคำถาม ใช่ ไม่แน่ใจ ไม่ใช่

เนื้อเรื่อง	ใช่	ไม่ แน่ใจ	ไม่ใช่	ทำไมคิด เช่นนั้น
1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างคุณธรรมในตัวเอง และเรื่องไปความเข้มแข็งของชุมชน				
2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการประยุกต์ในเกษตรทฤษฎีใหม่				
3. เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยเป็นกรอบแนวคิดที่ขับเคลื่อนหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่				
4. หัวใจสำคัญของแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นคือ การส่งเสริมการพัฒนาตามลำดับขั้น โดยเริ่มต้นจากการสร้างความมั่นคงให้แก่เกษตรกรและครอบครัวก่อน หลังจากนั้นจึงรวมตัวกันทำกิจกรรมในชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนซึ่ง จะควรที่จะพึ่งพาหน่วยงานภายนอก				
5. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างรากฐานของประเทศเฉพาะด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก				
6. เศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้ผลิตเพื่อบริโภคเองเท่านั้น แต่ไม่ส่งเสริมการผลิตเพื่อค้าขาย				
7. ถ้าใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเลิกค้าขายกับภายนอก				
8. การผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง				
9. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขัดต่อหลักการทางธุรกิจที่เน้นการหากำไร				
10. ถ้าเราใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถใช้ของแพงหรือฟุ่มเฟือยได้				
11. ถ้าเราใช้ชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถกู้ยืมเงินได้				
12. เศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน				
13. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารการเงินได้เป็นอย่างดี				
14. เศรษฐกิจพอเพียงไม่สนใจความทันสมัย				
15. การพัฒนาประเทศที่ใช้กลไกการถ่ายโอนเทคโนโลยีจากต่างประเทศขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง				
16. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำน้ำสกัดชีวภาพ หรือน้ำยาซักล้างใช้เอง				
17. แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดในอุดมคติ				
18. การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง				
19. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ในสังคมแต่ละระดับ ทั้งระดับปัจเจกบุคคล ระดับชุมชนและระดับรัฐได้				
20. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่สามารถนำไปใช้ได้กับคนทุกวัยและทุกศาสนา				

3. การดำเนินชีวิตตามหลักความพอประมาณ คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ในข้อที่ท่านเลือก ประเด็น คำถาม มาก พอใช้ น้อย

เนื้อเรื่อง	มาก	พอใช้	น้อย	ทำไมคิดเช่นนั้น
1. ระดับรายได้ที่ท่านได้รับ				
2. ปริมาณการบริโภคของท่าน				
3. ปริมาณการใช้จ่ายด้านอื่นๆ				
4. มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตัวเองเป็นประจำ				
5. การบังคับตนเองด้านวินัย ความรับผิดชอบต่อนตนเอง				
6. มีความระมัดระวังในการใช้เงิน				
7. ท่านมีการใช้สิ่งของที่อยู่ในท้องถิ่นและราคาไม่แพง				
8. ท่านมีการแบ่งเวลาที่เหมาะสมระหว่างการพักผ่อนและ				
9. ท่านมีการใช้ทรัพยากรที่มีในมืออย่างเหมาะสมไม่เคย				

4. การดำเนินชีวิตตามหลักความมีเหตุผล คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ในข้อที่ท่านเลือก ประเด็น คำถาม มาก พอดี น้อย

เนื้อเรื่อง	มาก	พอดี	น้อย	ทำไมคิดเช่นนั้น
1. ระดับการลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในตัวเอง เช่น การลดและเลิกอบายมุข				
2. ท่านมีการลดค่าใช้จ่าย เช่น ทำสวน ปลูกผัก จับปลาเอง				
3. การยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น				
4. การวางแผนการใช้จ่ายของตัวเองในชีวิตประจำวัน				
5. การทำกิจกรรมเสริม เช่น การเรียนพิเศษ การเล่นกีฬาทำงานพิเศษ ฯลฯ				
6. ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างคุ้มค่าและประหยัด				
7. ท่านมีการพูดคุย ปรึกษาหาข้อมูล เพื่อประกอบการตัดสินใจ				
8. ท่านมีความสุขและพอใจในสิ่งที่ตนมี				

5. การดำเนินชีวิตโดยการสร้างภูมิคุ้มกัน คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ในข้อที่ท่านเลือก ประเด็น คำถาม มาก พอดี น้อย

เนื้อเรื่อง	มาก	พอดี	น้อย	ทำไมคิดเช่นนั้น
1. การสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเบื้องต้น				
2. การหมั่นฝึกสมาธิให้มั่นคง เที่ยงธรรม และตั้งมั่นอยู่ในหลักศีลธรรม เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับตนเอง				
3. การวางแผนระยะยาวที่เตรียมพร้อมทั้งเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด				
4. มีการสร้างวินัยในการออม เช่น การฝากเงินออมทรัพย์ การซื้อพันธบัตรรัฐบาล สลากออมทรัพย์ ฯลฯ				
5. การใช้เวลาว่างในการทำอาชีพเสริม				
6. ท่านสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อชุมชน ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และมีจิตสำนึกสาธารณะ				
7. ท่านมีสำนึก และกิจกรรมการดูแล และรักษาสิ่งแวดล้อม				
8. ท่านมีการบริหารความเสี่ยงที่ดี				

6. การดำเนินชีวิตตามหลักด้านความรู้และคุณธรรม คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ในข้อที่ท่านเลือก

เนื้อเรื่อง	มาก	พอดี	น้อย	ทำไมคิดเช่นนั้น
1. การเพิ่มพูนความรู้ โดยการติดตามข่าวสาร ทำให้ท่านรู้เท่าทันสถานการณ์ในปัจจุบัน				
2. การที่ทุกคนต่างพยายามทำความคิดให้ถูกต้องเที่ยงธรรม มั่นคงอยู่ในเหตุผล และพัฒนาองค์ความรู้				
3. การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและประเมินผลของการปฏิบัติ				
4. นอกจากการใช้ความรู้ในด้านต่างๆ ในการดำเนินชีวิตยังต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริตด้วย				
5. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมนำความรู้				
6. ท่านเชื่อในศาสนา และนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน				
7. ท่านมีความรู้ และสนใจหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้ในการอนุรักษ์และดูแลสิ่งแวดล้อมของครอบครัว และชุมชน				
8. ท่านมีการสืบทอด และถ่ายทอดการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำไปใช้ประโยชน์				

7. ประเด็นคำถาม มาก พอดี น้อย

ส่วนที่ 3 คำถามปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย หน้าข้อที่ท่านเลือก และเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. รายได้ของท่านที่เป็นตัวเงินเฉลี่ยต่อเดือน (บาท):

- (1) ไม่มีรายได้
 (2) น้อยกว่า 500 บาท   (3) 500 – 1,500   (4) 1,501 – 3,000   (5) 3,001 – 5,000
 (6) 5,001 – 10,000
 (7) 10,001 – 15,000   (8) 15,001 – 30,000   (9) 30,001 – 50,000   (10) 50,001 – 100,000   (11) มากกว่า 100,000
 (NA)ไม่ทราบ

2. รายได้ที่เป็นตัวเงินเฉลี่ยต่อเดือน เพิ่มขึ้นหรือไม่เมื่อเทียบระหว่างก่อนและหลังนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้:

- (1) ไม่เพิ่ม   (2) เพิ่ม: เพิ่มเท่าไร ..... %   (3) ไม่แน่ใจ

3. แหล่งรายได้หลักในปัจจุบัน (จงเรียงลำดับรายได้หลัก 5 อันดับแรก ถ้ามีแหล่งรายได้เสริม)

- (1) จากการทำงาน   (2) ค่าเช่าจากอสังหาริมทรัพย์   (3) ขายอสังหาริมทรัพย์
 (4) สินเชื่อ
 (5) รายได้จากสินทรัพย์ทางการเงิน (หุ้นเงินฝาก รวมถึงทองคำด้วย)   (6) เบี้ยเลี้ยงชีพจากรัฐบาล
 (7) คู่สมรส   (8) บุตร   (9) พ่อแม่   (10) พี่น้อง
 (11) ญาติ (โปรดระบุ) _____
 (12) เงินบำนาญบำนาญ
 (12.1) กองทุนบำนาญข้าราชการ   (12.2) กองทุนบำนาญพนักงานรัฐวิสาหกิจ
 (12.3) เงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ   (12.4) ประกันสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
 (12.5) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพหลังเกษียณ
 (13) แหล่งรายได้เสริมอื่นๆ (โปรดระบุ): _____

4. เงินรายได้ต่อเดือนที่ได้มากที่สุดและน้อยที่สุดต่อวันภายในระยะเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา สูงที่สุด: _____ บาท ต่ำที่สุด: _____ บาท

5. รายได้ที่เป็นตัวเงินของท่านเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนหรือไม่

- (1) เพียงพอ (2) เพียงพอบางเดือน (3) ไม่เพียงพอ

6. รายได้ของท่านที่ไม่ใช่เงินเฉลี่ยต่อเดือน (บาท) เช่น ปลูกผักสวนครัว จับปลา เลี้ยงไก่ เก็บข้าวไวทานเอง

- (1) ไม่มี
 (2) น้อยกว่า 500 บาท (3) 500 – 1,500 (4) 1,501 – 3,000 (5) 3,001 – 5,000
 (6) 5,001 – 10,000
 (7) 10,001 – 15,000 (8) 15,001 – 30,000 (9) 30,001 – 50,000 (10) 50,001 – 100,000 (11) มากกว่า 100,000
 (NA)ไม่ทราบ

7. รายได้ที่ไม่เป็นเงินเฉลี่ยต่อเดือน เพิ่มมากขึ้นหรือไม่เมื่อเทียบระหว่างก่อนและหลังนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้:

- (1) ไม่เพิ่ม (2) เพิ่ม: เพิ่มเท่าไร? ..... % (3) ไม่แน่ใจ

8. รายได้ของครัวเรือนที่เป็นเงินเฉลี่ยต่อเดือน

- (1) ไม่มี
 (2) น้อยกว่า 500 บาท (3) 500 – 1,500 (4) 1,501 – 3,000 (5) 3,001 – 5,000
 (6) 5,001 – 10,000
 (7) 10,001 – 15,000 (8) 15,001 – 30,000 (9) 30,001 – 50,000 (10) 50,001 – 100,000 (11) มากกว่า 100,000
 (NA)ไม่ทราบ

9. รายได้ของครัวเรือนที่ไม่ใช่เงินเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)

- (1) ไม่มี
 (2) น้อยกว่า 500 บาท (3) 500 – 1,500 (4) 1,501 – 3,000 (5) 3,001 – 5,000
 (6) 5,001 – 10,000
 (7) 10,001 – 15,000 (8) 15,001 – 30,000 (9) 30,001 – 50,000 (10) 50,001 – 100,000 (11) มากกว่า 100,000
 (NA)ไม่ทราบ

10. รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ลดลงหรือไม่เมื่อเทียบระหว่างก่อนและหลังนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้:

- (1) ไม่ลด (2) ลดลง: ลดเท่าไร? ..... % (3) ไม่แน่ใจ

11. มูลค่าปัจจุบันของอสังหาริมทรัพย์ของท่าน (บ้านและที่ดิน):

- (1) ไม่มี (2) น้อยกว่า 10,000 (3) 10,000 - 30,000 (4) 30,001- 50,000
 (5) 50,001 - 100,000
 (6) 100,001- 500,000 (7) 500,001 - 1,000,000 (8) 1,000,001 - 5,000,000
 (NA) ไม่ทราบ

12. มูลค่าปัจจุบันของสินทรัพย์ทางการเงินของท่าน (รวมถึงทองคำด้วย):

- (1) ไม่มี (2) น้อยกว่า 10,000 (3) 10,000 - 30,000 (4) 30,001- 50,000
 (5) 50,001 - 100,000
 (6) 100,001- 500,000 (7) 500,001 - 1,000,000 (8) 1,000,001 - 5,000,000 (NA) ไม่ทราบ

13. ท่านเป็นเจ้าของสิ่งใดบ้าง (สามารถเลือกได้มากกว่าหนึ่งข้อ)

- (1) เติง (2) พัดลมไฟฟ้า (3) คอมพิวเตอร์ (4) จักรยานยนต์
 (5) รถไถ หรือรถแทรกเตอร์
 (6) จักรยาน (7) เครื่องปรับอากาศ (8) โทรศัพท์มือถือ (9) รถยนต์
 (10) ไม่มีตามที่กล่าวมา

14. ท่านมีเงินออมหรือไม่ (ถ้าไม่มีข้ามไปตอบข้อ17)

- (1) ไม่มี (2) มี คิดเป็นร้อยละ

..... ของรายได้

15. ครัวเรือนท่านมีเงินออมหรือไม่

- (1) ไม่มี (2) มี คิดเป็นร้อยละ

..... ของรายได้ครัวเรือน

16. ลักษณะการออมของท่าน

- (1) ออมในรูปแบบของทรัพย์สิน (บ้าน, ที่ดิน, เครื่องประดับ, ทอง หรือทรัพย์สินอื่นๆ)
 (2) ออมในรูปแบบเงินฝาก
 (3) ออมในรูปแบบอื่น (โปรรระบบ) .....

17. ท่านมีภาระหนี้สินหรือไม่   (1) ไม่มี (ข้ามไปตอบข้อ 22)   (2) มี (กรุณาตอบ ข้อ 18 ถึง ข้อ 22)

18. ท่านมีภาระหนี้สินทั้งหมดในปัจจุบันคิดเป็นเงิน.....บาท

19. ประเภทของหนี้สิน

- (1) เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย (ซื้อบ้าน)   (2) เงินกู้เพื่อการศึกษาของบุตร   (3) เงินกู้เพื่อซื้อยานพาหนะ
 (4) เงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพ   (5) เงินกู้นอกระบบเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน   (6) อื่นๆ (ระบุ.....)

20. ท่านกู้ยืมเงินมาจากแหล่งใดบ้าง (จงเรียงลำดับแหล่งเงินกู้สำคัญของท่าน ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) ญาติ พี่น้อง   (2) เงินกู้นอกระบบ   (3) ธนาคารพาณิชย์   (4) เพื่อน   (5) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

21. วัตถุประสงค์หลักของการกู้ยืมเงินของท่าน (จงเรียงลำดับ)

- (1) อุปโภคบริโภค   (2) ซื้อ/เช่าซื้อบ้าน/ที่ดิน   (3) การศึกษา   (4) ธุรกิจ   (5) การเกษตร
 (6) อื่น ๆ.....

22. ท่านสามารถชำระหนี้สินได้ทันกำหนดชำระหรือไม่   (1) ไม่ได้   (2) ได้

23. ครว้เรือนท่านมีภาระหนี้สินหรือไม่   (1) ไม่มี (ข้ามไปตอบข้อ 25)   (2) มี (กรุณาตอบ ข้อ 23 ถึงข้อ 24)

24. ครว้เรือนท่านมีภาระหนี้สินทั้งหมดในปัจจุบันคิดเป็นเงิน.....บาท

25. วัตถุประสงค์หลักของการกู้ยืมเงินของท่าน (จงเรียงลำดับ)

- (1) อุปโภคบริโภค   (2) ซื้อ/เช่าซื้อบ้าน/ที่ดิน   (3) การศึกษา   (4) ธุรกิจ   (5) การเกษตร
 (6) อื่น ๆ .....

26. ในช่วงสปีทที่ผ่านมา ท่านได้รับมรดกจากบุพการีหรือไม่   (1) ไม่ได้   (2) ได้

27. ท่านมีโอกาสได้รับมรดกจากบุพการีหรือไม่   (1) ไม่ได้   (2) โอกาสน้อย
 (3) คิดว่าจะได้

28. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยด้านการบริโภค ของท่าน ต่อเดือนเป็นเท่าไร (บาท):

29. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยด้านการบริโภค ของครอบครัว ต่อเดือนเป็นเท่าไร (บาท):

30. ท่านคิดว่าท่านมีรายได้ที่เป็นตัวเงินเพียงพอในยามชราหรือไม่?   (1) เพียงพอ   (2) ไม่เพียงพอ   ไม่แน่นอน

31. ท่านคิดว่าท่านมีรายได้ที่ไม่ใช่ตัวเงินเพียงพอในยามชราหรือไม่?   (1) เพียงพอ   (2) ไม่เพียงพอ   ไม่แน่นอน

32. ท่านพอใจในฐานะทางการเงินของท่านหรือไม่?

- (1) ไม่พอใจอย่างยิ่ง   (2) ไม่พอใจ   (3) ไม่ค่อยพอใจ   (4) เฉยๆ   (5) พอใจเล็กน้อย   (6) พอใจ   (7) พอใจอย่างยิ่ง

33. ท่านมีเงินเพียงพอในการใช้จ่ายประจำวัน?

- (1) ไม่เพียงพออย่างยิ่ง   (2) ไม่เพียงพอ   (3) ไม่ค่อยเพียงพอ   (4) พอดี
 (5) เกือบไม่เพียงพอ   (6) เพียงพอมิเหลือเก็บ   (7) เพียงพอมิเหลือเก็บอย่างมาก

34. คริวเรือนท่านมีเงินเพียงพอในการใช้จ่ายประจำวัน?

- (1) ไม่เพียงพออย่างยิ่ง   (2) ไม่เพียงพอ   (3) ไม่ค่อยเพียงพอ   (4) พอดี
 (5) เกือบไม่เพียงพอ   (6) เพียงพอมีเหลือเก็บ   (7) เพียงพอมีเหลือเก็บอย่างมาก

35. ท่านมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนหรือไม่ (1) ไม่ได้ทำ   (2) ทำ: ทำมานานเท่าไร..... ปี

36. ท่านพอใจกับสิ่งของท่านเป็นเจ้าของอยู่หรือไม่?

- (1) ไม่พอใจอย่างยิ่ง   (2) ไม่พอใจ   (3) ไม่ค่อยพอใจ   (4) เฉยๆ   (5) พอใจเล็กน้อย   (6) พอใจ   (7) พอใจอย่างยิ่ง

37. ท่านคิดว่ามาตรฐานการครองชีพของท่านเป็นอย่างไร

- (1) ไม่ดีอย่างยิ่ง   (2) ไม่ดี   (3) ไม่ค่อยดี   (4) เฉยๆ   (5) ดีเล็กน้อย   (6) ดี   (7) ดีอย่างยิ่ง

38. ท่านคิดมีความซัดสน หรือขาดแคลน สิ่งอุปโภคบริโภคหรือไม่

- (1) คลาดแคลนอย่างยิ่ง   (2) ขาดแคลน   (3) ไม่ค่อยขาดแคลน   (4) พอดี   (5) ไม่ค่อยเหลือ   (6) เหลือเพื่อ   (7) เหลือเพื่ออย่างยิ่ง

หมู่บ้าน .....

ตำบล .....

อำเภอ .....

จังหวัด .....

ชื่อผู้ทำแบบสอบถาม (ชื่อนักศึกษา) .....

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

ภาคผนวก ค

ประวัติผู้วิจัย

คำนำหน้า นาย นาง นางสาว
 ตำแหน่งทางวิชาการ ศ. รศ. ผศ.

อื่นๆ _____

ชื่อผู้วิจัย วรรณกิติดี
 นามสกุลผู้วิจัย วรรณศิลป์
 ชื่อภาษาอังกฤษ Wanakiti
 นามสกุลภาษาอังกฤษ Wanasilp
 วันเดือนปีเกิด 11 พฤษภาคม 2490
 ที่อยู่(บ้าน) 69/107 ถนนรามคำแหง แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี
 จังหวัด กรุงเทพฯ
 รหัสไปรษณีย์(บ้าน) 10510
 โทรศัพท์(บ้าน) 02-372-9570
 แฟกซ์(บ้าน) -
 ที่อยู่(ที่ทำงาน) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
 จังหวัด(ที่ทำงาน) ปทุมธานี
 รหัสไปรษณีย์(ที่ทำงาน) 12000
 โทรศัพท์(ที่ทำงาน) 029972222 ext 1038
 แฟกซ์(ที่ทำงาน) -
 E-mail Address : wanakiti@rsu.ac.th

ปริญญาตรี

สาขา บัญชี
 ปีที่จบ พ.ศ. 2513
 สถาบัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ประเทศ ไทย

ปริญญาโท

สาขา	เศรษฐศาสตร์
ปีที่จบ	พ.ศ. 2525
สถาบัน	Virginia Tech, Blacksburg.
ประเทศ	สหรัฐอเมริกา

ปริญญาเอก

สาขา	เศรษฐศาสตร์
ปีที่จบ	2555
สถาบัน	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
ประเทศ	ไทย

บทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- “Exchange Rate Intervention and Degree of Openness”, NIDA Economic Review, Vol.1, Jan.2014
- “The Application of Real Options to the Valuations of Natural Resource and Environment Projects”, Business and Economic Review, Vol.8, No.1, Jan-Jun.2012.
- “Good Governance and Economic Performance”, Business and Economic Review, Vo.6.No.1., Jan-Jun.2010.

สาขาวิชาที่นักวิจัยเชี่ยวชาญ

- เศรษฐศาสตร์มหภาค
- เศรษฐศาสตร์การเจรจาต่างประเทศ
- ทฤษฎีและนโยบายการเงิน

ประวัติผู้วิจัย

คํานําหน้า นาย นาง นางสาว
 ตำแหน่งทางวิชาการ ศ. รศ. ผศ.

อื่นๆ _____

ชื่อผู้วิจัย นันทรัตน์
 นามสกุลผู้วิจัย ตั้งวัชรธรรม
 ชื่อภาษาอังกฤษ Nantarat
 นามสกุลภาษาอังกฤษ Tangvitoonthm
 วันเดือนปีเกิด 11 เมษายน 2520
 ที่อยู่(บ้าน) 282 – 282 / 1 -2 ซอยสีลม 22/1 ถ.สีลม บางรัก
 จังหวัด กรุงเทพฯ
 รหัสไปรษณีย์(บ้าน) 10500
 โทรศัพท์(บ้าน) 02-236-0039
 แฟกซ์(บ้าน) 02-236-8651
 ที่อยู่(ที่ทำงาน) 114 สุขุมวิท 23
 จังหวัด(ที่ทำงาน) กรุงเทพฯ
 รหัสไปรษณีย์(ที่ทำงาน) 10110
 โทรศัพท์(ที่ทำงาน) 021691004
 แฟกซ์(ที่ทำงาน) 021691005
 E-mail Address : ntploy@yahoo.com

ปริญญาตรี
 สาขา เศรษฐศาสตร์
 ปีที่จบ พ.ศ. 2540
 สถาบัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ประเทศ ไทย

ปริญญาโท
 สาขา เศรษฐศาสตร์
 ปีที่จบ พ.ศ. 2544
 สถาบัน American University , Washington D.C.

ประเทศ สหรัฐอเมริกา

ปริญญาเอก

สาขา เศรษฐศาสตร์
ปีที่จบ 2552
สถาบัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ประเทศ ไทย

ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารภายในประเทศ

- Tangvitoontham, N. (2009) “Measuring the wastewater treatment efficiency and marginal abatement cost of Bangkok Metropolitan Administration Wastewater Treatment Plants: Using a stochastic cost frontier analysis” *NIDA Economic Review* 4 (1) June 2009: 1 – 14

ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารต่างประเทศ

- Tangvitoontham, N. and Chaiwat, P. (2014) “Carbon Credit Estimation: A Case Study of Shifting Freight Mode to Railway from ICD Lat Krabang, Bangkok to Laem Chabang Port, Chonburi” *Journal of Economics, Business and Management* 3 (1): 145 – 149
- Tangvitoontham, N. and Chaiwat, P. (2012) “Project evaluation by using cost benefit analysis: A case study of railway system development project from inland container depot to international port in Thailand” *GSTF Journal on Business Review* 2 (1): 98 – 103
- Tangvitoontham, N. and Chaiwat, P. (2012) “Economic feasibility of government investment project by using cost benefit analysis: A case study of domestic port (Port A), Chonburi Province” *Procedia Economics and Finance* 2 (2012): 307 – 314

ผลงานวิจัยที่ได้นำเสนอในการประชุมทางวิชาการในต่างประเทศ

- Presented the paper at IEDRC Conference in December 2013 in Sydney, Australia
- Presented the paper at in at The Conference on Human Development in Asia 2013 in August 2013 in Hiroshima, Japan
- Presented the paper at Eurasia Business and Economics Society in May 2012 in Istanbul, Turkey
- Presented the paper at 2nd Annual International Conference on Qualitative and Quantitative Economics Research (QQE 2012) in May 2012 in Singapore

- Presented the paper at ISA RC 06 (CFR) Seminar on “Reconstruction of Intimate and Public Spheres in a Global Perspective” in September 2011 in Kyoto, Japan

Title: Family relations, social support, community ties and well – being in rural Thailand

- Presented and published the paper in Conference Proceeding at International Workshop on “Strategic Research Framework of NREMC and GMS/ UniNet on NREM, Chiang Rai, Thailand 2009

Title: Welfare Valuation of the Environmental Policy

สาขาวิชาที่นักวิจัยเชี่ยวชาญ

-เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University